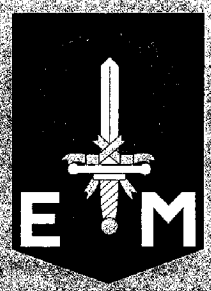

T79 A25 +

INFO-SCOOP

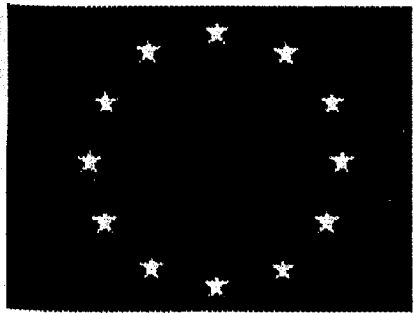
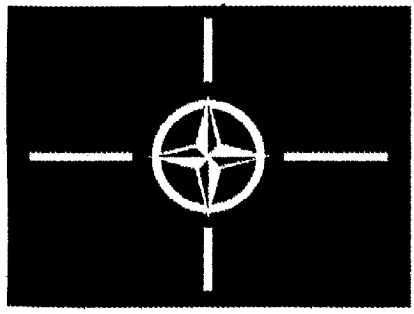
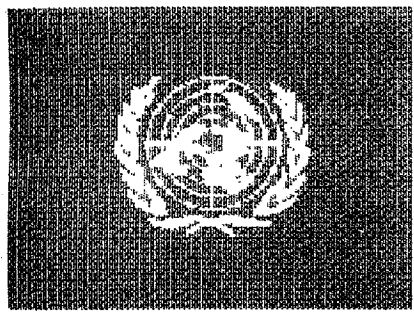
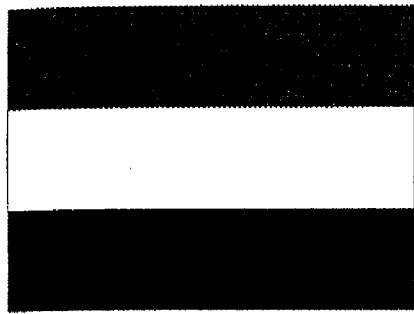

INL

002005

INHOUDSOPGAVE

3
17

VAN DE REDACTIE 2

COLOFON 2

GEBEURTENISSEN IN EN ROND HET VOORMALIG
JOEGOSLAVIË VAN 12 T/M 30 SEPTEMBER 3

 KROATIË 3

 SLOVENIË 3

 MACEDONIË (FYROM) 3

 BOSNIË-HERCEGOVINA 3

 OOST-BOSNIË-HERCEGOVINA 5

 CENTRAAL-BOSNIË-HERCEGOVINA 5

 VERENIGDE NATIES/ EUROPESE UNIE/ NAVO 5

 NEDERLANDSE VN-MILITAIRES 8

 OORLOGSTRIBUNAAL VOOR JOEGOSLAVIË 8

 ALBANIË 8

 ROEMENIË 8

 HONGARIJE 8

GEBEURTENISSEN IN ANGOLA
VAN 6 SEPTEMBER TOT 1 OKTOBER 9

 OPLAAIENDE STRIJD 9

 JOINT COMMISSION SPREEKT ZIJN BEZORGDEHEID UIT 9

 ONENIGHEID TUSSEN POLITIE EN FAA 10

 NEDERLAND HOUDT MIJNENEXPERTS STANDBY 10

 VOEDSELSITUATIE 10

 VOORTGANG IN QUARTERING AREAS 10

 GEWELD ROND DE DIAMANT-INDUSTRIE IN
 LUNDA NORTE EN LUNDA SUL 11

 INTERNATIONALE HULPVERLENING
 EN EIGEN MIDDELEN 12

OVERZICHT MIDDEN-OOSTEN PERIODE

01 T/M 30 SEPTEMBER 1995 13

 AKKOORD ISRAËL PLO ROND 13

 DE LAATSTE ONTWIKKELINGEN IN ISRAËL 14

INFO-SPECIAL SOEDAN 15

 HET DIPLOMATIEKE ISOLEMENT VAN SOEDAN 15

INFO-SPECIAL TURKMENISTAN 18

 DE STILLE WATEREN VAN DE KASPISCHE ZEE 18

VAN DE REDACTIE

Elnt P.W.T.S Menting

In deze Info-Scoop treft u de volgende onderwerpen aan: Een overzicht van de belangrijkste gebeurtenissen in het voormalige Joegoslavië waarin de periode wordt beschreven van 12 tot en met 30 september. Een overzicht van de laatste ontwikkelingen in Angola tot en met 01 oktober waarin nog steeds vele schendingen van het Lusaka akkoord voorkomen met name in de provincies Uige, Zaire, Huila, Lunda Norte en Lunda Sul. Op bladzijde 9 van de Info-Scoop worden enkele voorbeelden hiervan aan u voorgelegd. Plannen voor de wederopbouw, nationale verzoeningen en herintegratie zijn er weliswaar maar de financile middelen ontbreken om de politieke en de economische situatie te stabiliseren.

In deze Info-Scoop worden ook weer de ontwikkelingen in het Midden-Oosten op de voet gevolgd. De laatste ontwikkelingen worden weergegeven tot en met 30 september. Een nieuwe stap is gezet in de richting van een Palestijnse staat naast Israël. Tevens treft u aan een "INFO-SPECIAL SOEDAN", waarin uitvoerig wordt ingegaan op het diplomatieke isolement van Soedan. Door steun aan fundamentalistische bewegingen heeft het regime een slecht internationaal imago verworven. Ook zouden er volgens een rapport van Amnesty International, sinds 1983, zeker 1,3 miljoen mensen -bij de etnisch-religieuze machtsstrijd- om het leven zijn gekomen. Soedan is onder andere hierop scherp veroordeeld door een commissie van de Verenigde Naties, wegens schending van de mensenrechten.

De "INFO-SPECIAL TURKMENISTAN" schets de politieke ontwikkelingen vanaf de 18e eeuw tot heden. Het westen en dan met name de VS maken zich al geruime tijd zorgen over de warme verhouding tussen Turkmenistan en Iran. Dit moet vooral worden gezien in het licht van het streven van Turkmenistan naar de bouw van een gasleiding via Iran naar Turkije en de expertise van Iran op het gebied van exploratie en produktie van olie en gas.

Zoals aangegeven in de colofon is de Info-scoop volledig samengesteld uit open bronnen. Indien er uwerzijds op- of aanmerkingen zijn over de inhoud van deze publikatie, wordt u verzocht contact op te nemen met een van de redactieleden van de Info-Scoop (zie colofon).

COLOFON;

INFO-SCOOP Is een tweewekelijkse uitgave van 101 Mipel

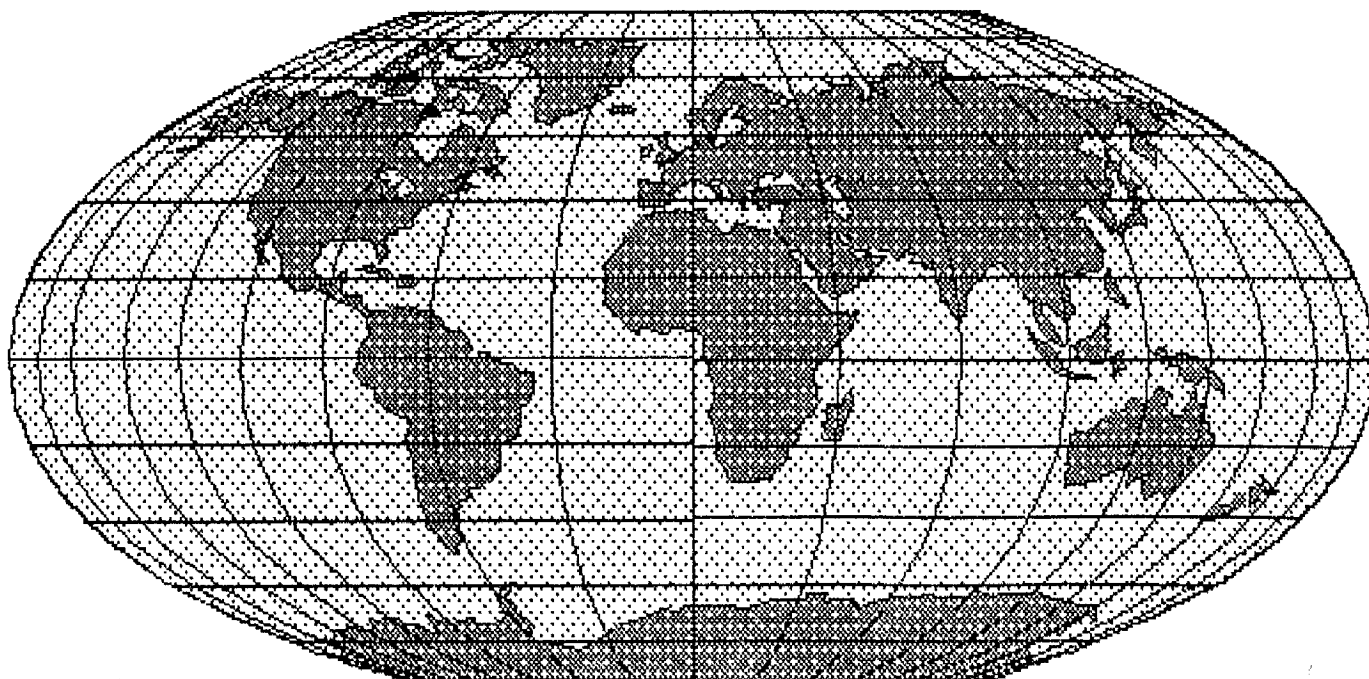
Adres: Simon Stevinkazerne, MPC 13 D, Postbus 9012, 6710 HC Ede

Telefoon: 08380-83055

Redactie: maj L. Hakvoort, elnt Menting, sgtl Wever

INFO-SCOOP wordt verzonden aan die instanties welke functioneel belang hebben bij actuele informatie

De inhoud van de **INFO-SCOOP** is volledig samengesteld uit open bronnen. Overname uit deze publikatie is toegestaan mits de bron wordt vermeld.

GEBEURTENISSEN IN EN ROND HET VOORMALIG JOEGOSLAVIË VAN 12 T/M 30 SEPTEMBER

SMI G. Nieboer

In deze samenvatting wordt de situatie van 12 t/m 30 september 1995 geschetst. De behandeling wordt onderverdeeld in:

Kroatië

Slovenië

Macedonië

Bosnië-Herzegovina politiek

Bosnië-Herzegovina militair

Oost-Bosnië-Herzegovina

Centraal-Bosnië-Herzegovina

VN/EU/NAVO

Nederlandse VN-militairen

Oorlogstribunaal voor Joegoslavië

Albanië

Roemenië

Hongarije

Voor dit overzicht is o.a. gebruik gemaakt van de volgende periodieken: De Gelderlander, Nieuwsblad van het Noorden, Haarlems dagblad, De Volkskrant, het NRC Handelsblad, Algemeen Dagblad, de Telegraaf, The International Herald Tribune, Le Monde, The Times en de New York Times.

KROATIË

Het Kroatische Huis van Afgevaardigden is op 22 september ontbonden om vervroegde verkiezingen mogelijk te maken. De algemene verkiezingen stonden voor 1997 op het programma. De recente militaire successen in Bosnië-Herzegovina brachten de regerende Kroatische Democratische Uni (HDZ) van president Tudjman ertoe voor ontbinding van het huidige parlement te stemmen. De verkiezingen moeten binnen twee maanden plaatshebben.

Kroatië heeft aangekondigd 100.000 vluchtelingen uit Bosnië naar hun woonplaatsen terug te sturen. Het gaat volgens de Kroaten om Bosnische moslims en Kroaten die afkomstig zijn uit gebieden die onlangs op de

Bosnische Serviërs zijn veroverd. De regering zal hun de vluchtelingenstatus afnemen, waarna ze Kroatië moeten verlaten.

De Kroatische president Franjo Tudjman is ervan overtuigd dat de Kroatische vlag weer boven Vukovar zal wapperen. Oost-Slavonië zal spoedig de weg gaan zoals het de Krajina verging, terugkeer onder Kroatisch gezag. Zo niet goedschiks, dan wel kwaadschiks. Mochten Servië en Kroatië slaags raken over het laatste deel van de ruim 4,5 jaar geleden door de Kroatische Serviërs uitgeroepen Republiek Krajina, dan wordt onmiddellijk ook het moeizame vredesproces in Bosnië ondermijnd. Milosevic heeft zich een maand geleden neergelegd bij de herovering door de Kroaten van de Krajina. Maar dat is een arm plattelandsgebied. Het noordelijke deel van Oost-Slavonië, de Baranja, is daarentegen één van de rijkste landbouwgebieden van het voormalige Joegoslavië. Meer naar het zuiden bevindt zich een zeer produktief olieveld, dat ook voor Servië van groot belang is. Voor het moment lijkt de situatie in Oost-Slavonië enigszins rustiger. In de steeds bedreigde steden Osijek en Vinkovci komt het gewone leven weer op gang.

SLOVENIË

Tsjechië, Slowakije, Polen en Hongarije hebben Slovenië geaccepteerd als vijfde lid van de Middeneuropese vrijhandelsorganisatie CEFTA (Central European Free Trade Agreement). Het lidmaatschap van Slovenië zal begin volgend jaar van kracht worden. Slovenië, dat twee miljoen inwoners heeft, geldt als het meest welvarende van alle voormalige Joegoslavische republieken.

MACEDONIË (FYROM)

Griekenland en Macedonië hebben een

verdrag ondertekend om de verhouding tussen de twee landen, die beide de naam Macedonië claimen, te normaliseren. Maar de meeste Grieken wijzen het verdrag af. Dankzij het akkoord, dat onder leiding van de Amerikaanse onderhandelaar Cyrus Vance tot stand kwam, wordt het economisch embargo dat Athene in februari 1994 instelde tegen Skopje opgeheven. In ruil moet Joegoslavisch-Macedonië de ster met zestien punten van zijn vlag halen.

BOSNIË-HERZEGOVINA

POLITIEK

De Bosnische regering heeft zich de gramschap van de wereldgemeenschap op de hals gehaald met haar eis dat de regio rond Banja Luka wordt gedemilitariseerd. Premier Haris Siladzic verwoordde dat als volgt: "Over het vredesplan kunnen we praten, maar ons land bestaat uit de volle honderd procent".

Op de vraag of de moslims niet te ver gingen, zei hij: "Dit is ons eigen leger in ons eigen land". De autoriteiten in Banja Luka hebben de eis afgedaan als "belachelijk en niet onderhandelbaar". Soldaten graven zich in om de stad te verdedigen en de beruchte Servische krijgshoofd Zeljko Raznatovic, alias Arkan, zou met zijn paramilitaire troepen Bosnië zijn binnengetrokken om zijn volk te verdedigen en terug te krijgen wat van hen is. Het Bosnisch-Servische persbureau SRNA meldde dat Arkan zich ophield in Sanski Most, 40 kilometer ten westen van Banja Luka. "We zullen niet toestaan dat de messen van de Ustasha's (lees pro-Duitse Kroatische beweging die in de Tweede Wereldoorlog gruwelen hebben bedreven tegen de Serviërs) opnieuw Servië afslachten", aldus Arkan.

NIEUWE GRONDWET VOOR BOSNIË

De ministers van buitenlandse zaken van Bosnië, Kroatië en Joegoslavië zijn op 26 september, tijdens hun vredesoverleg in New York, eens geworden over de beginselen van een nieuwe grondwet voor Bosnië. De doorbraak werd door de Amerikaanse president

Clinton zelf bekend gemaakt. Hij zei dat het akkoord ons dichterbij het uiteindelijke doel van een werkelijke vrede brengt. In New York werd na vijf uur durende besprekingen overeenstemming bereikt over:

- democratische verkiezingen, te houden als de strijd is geëindigd en de omstandigheden voor vrije verkiezingen zijn geschapen. Ze worden gelijktijdig gehouden in de twee entiteiten van Bosnië-Herzegovina: de moslim-Kroatische federatie en de Servische Republiek. Een verkiezingsdatum zal later worden vastgesteld;

- internationale waarnemers, die vanuit alle grote steden maandelijks verslag uitbrengen over de vraag of de omstandigheden voldoende zijn verbeterd om verkiezingen mogelijk te maken;

- garanties, van beide entiteiten van Bosnië-Herzegovina, voor vrijheid van beweging, het recht van vluchtelingen op terugkeer naar hun woonplaats en/of compensatie, vrijheid van meningsuiting en de bescherming van de mensenrechten;

- de verkiezing van een overkoepelend parlement, waarvan tweederde van de leden wordt gekozen in de moslim-Kroatische federatie en eenderde in de Servische Republiek. Parlementaire actie geschiedt op basis van het principe van de parlementaire meerderheid, op voorwaarde dat die bestaat uit tenminste eenderde van de stemmen van beide groepen;

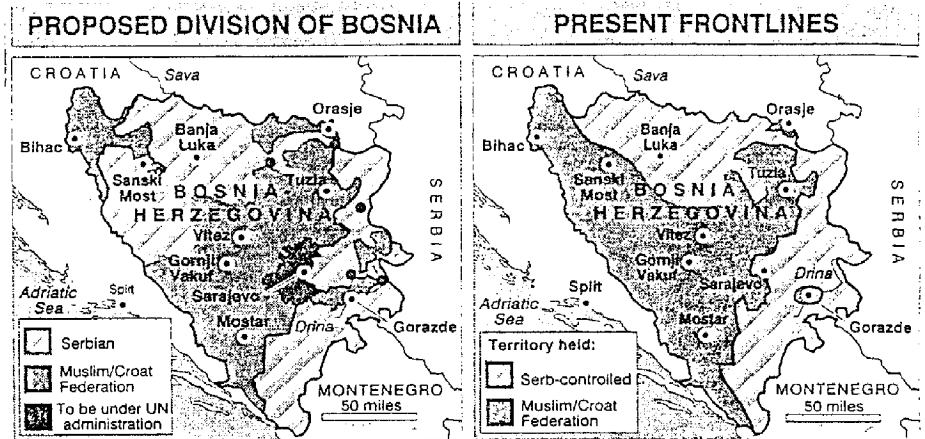
- een collectief presidentschap als hoogste uitvoerend orgaan: tweederde van de leden wordt door de moslim-Kroatische federatie gekozen, eenderde door de Servische republiek. Beslissingen worden genomen op basis van het meerderheidsprincipe, maar elke actie kan worden geblokkeerd door eenderde van de leden;

- een gezamenlijke ministerraad en;
- een constitutioneel hof.

De leider van de Bosnische Serviërs, Radovan Karadzic zag als belangrijkste winst *de bevestiging van het bestaan van de Servische republiek*. Generaal Ratko Mladic, de opperbevelhebber van de Bosnische Serviërs heeft zich ook achter het

vredeproces geschaard. Het was de eerste keer sinds hij midden deze maand in een ziekenhuis in Belgrado werd opgenomen dat Mladic in het openbaar verscheen. Zijn lange verdwijning heeft speculaties gewekt over de vraag of Mladic zich kan vinden in

het vredeproces. Het wordt echter ook mogelijk geacht dat Mladic een week is ondergedoken om niet in verband te worden gebracht met de zware militaire nederlagen van de Bosnische Serviërs in het westen en noorden van Bosnië.

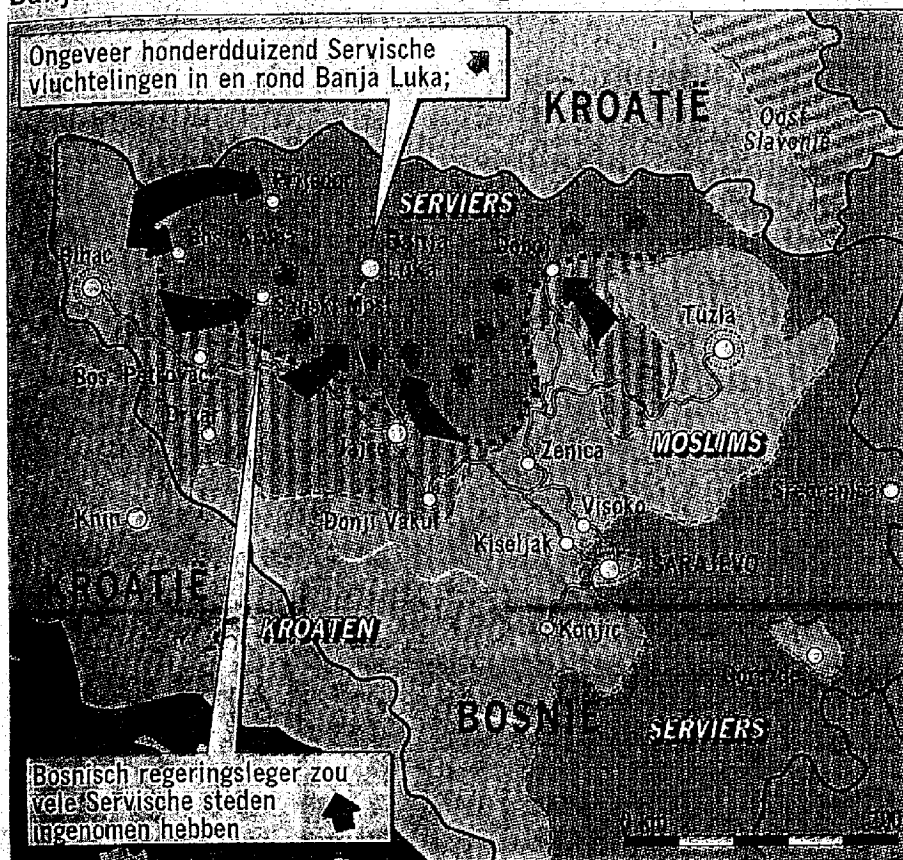
Times, 18 september 1995

MILITAIR

De ABiH en de HV/HVO eenheden hebben gebruik gemaakt van de NAVO-luchtaanvallen voor een offensief op de verzwakte VRS en hebben in het westen van Bosnië, na Donji Vakuf de strategisch belangrijke stad Jacje op de Bosnische Serviërs veroverd. De snelle opmars heeft geleid tot een nieuw vluchtelingendrama: naar schatting 50.000 Bosnische Serviërs zijn op de vlucht geslagen naar Banja Luka, dat al overbevolkt was sinds de aankomst van 50.000 Kroatische Serviërs die door de Kroaten uit de Krajina zijn verdreven. Volgens de Kroaten wordt bij de opmars weinig gevochten. Het Bosnische leger, dat grotendeels uit moslims bestaat, zou Donji Vakuf hebben veroverd. Het Kroatische leger veroverde Drvar - dat al twee weken was omsin-

geld - en Jacje - een stad met een grote waterkrachtcentrale. Als de twee legers contact maken, hebben ze een brede strook gebied langs de Bosnisch-Kroatische grens in handen en kan Bihac weer over land vanuit Sarajevo worden bereikt. Bovendien wordt het zuiden van Kroatië beschermd tegen eventuele pogingen tot herovering. De opmars van de BiH en de HV/HVO eenheden hebben binnen enkele dagen de lange tijd redelijk stabiele frontlijnen in Bosnië totaal gewijzigd. Het percentage door de VRS gecontroleerd gebied in Bosnië daalde door de recente veroveringen van moslims en Kroaten van 70 naar 64 procent. De zich wijzigende frontlijnen in Bosnië lijken deels samen te vallen met de grenzen van het door de Contactgroep opgestelde verdeelplan voor Bosnië-Herzegovina.

Banja Luka van alle kanten bedreigd

de Volkskrant, 18 september 1995

OOST-BOSNIË- HERCEGOVINA

SREBRENICA

In Srebrenica worden twee maanden na de val van de enclave achtduizend moslims vermist. Het Rode Kruis heeft van familieleden meer dan tienduizend verzoeken om inlichtingen over vermisten uit Srebrenica ontvangen. In tweeduizend gevallen bleek het om doublures te gaan, reden waarom het Rode Kruis uitgaat van in totaal achtduizend vermiste inwoners van Srebrenica. Vijfduizend van de in totaal naar schatting 40.000 inwoners zijn simpelweg spoorloos verdwenen toen de Bosnische Serviërs de door Nederlandse blauwhelmen beschermde enclave innamen, zo zei een woordvoerder van het Rode Kruis. De overige drieduizend vermisten zijn mannen en jongens door de Bosnische Serviërs na de inname werden gescheiden van de andere inwoners, de vrouwen, kinderen en bejaarden die vervolgens naar Tuzla mochten vertrekken. Het Rode Kruis heeft de Servische en de

Bosnisch-Servische autoriteiten om opheldering gevraagd over de vermisten en daarbij een lijst met namen van drieduizend vermisten overhandigd.

CENTRAAL-BOSNIË- HERCEGOVINA

SARAJEVO

Op het vliegveld van Sarajevo hebben de Bosnische Serviërs en het Bosnische regeringsleger (BIH) voor het eerst in een half jaar weer gevangenen uitgewisseld. De BSA liet zeventien gevangenen soldaten van het regeringsleger gaan, in ruil voor zeventien BIH soldaten.

VERENIGDE NATIES/ EUROPESE UNIE/ NAVO

De Amerikaanse bemiddelaar Richard Holbrooke is er op 14 september in geslaagd een overeenkomst tot stand te brengen tussen de drie Bosnische partijen over de opheffing van het beleg van Sarajevo. Het akkoord voorziet in

een terugtrekking door de Bosnische Serviërs van hun zware wapens rond Sarajevo. (Met deze wapens wordt bedoeld: wapens met een groter kaliber dan 82 mm en kanonnen boven de 100 mm). De operatie mag geschieden in twee etappes. Voor de terugtrekking van de helft van de wapens kregen de Serviërs drie dagen de tijd, voor de tweede helft nog eens drie, aldus bronnen in Washington. Eerder kreeg Holbrooke al de toezegging van de Servische president Milosevic (die onderhandeld voor de Bosnische Serviërs) dat het beleg onder voorwaarden zou worden opgeheven. Zo eisten zij dat Russische troepen toezicht aan houden in het gebied rond Sarajevo, zodat het voornamelijk uit moslims bestaande Bosnische leger niet in het offensief kan gaan wanneer de Servische zware wapens zijn teruggetrokken. De blauwhelmen zouden worden vervangen door NAVO-troepen, die de zware wapens van de Bosnische regering onder toezicht moeten stellen. De Bosnische regering leek in eerste instantie niet erg ingenomen met het idee Russen, traditionele bondgenoten van de Serviërs, rond Sarajevo te legeren. Ze hebben slechte ervaringen met het contingent Russische VN-militairen in het Servische deel van de stad.

Op het vliegveld van Sarajevo landden op 15 september voor het eerst in vijf maanden weer vliegtuigen. De Franse minister van Defensie Millon kwam mee met het eerste toestel, dat een symbolische lading meel vervoerde. In een interview verklaarde Millon later dat de twee Franse piloten, wier toestel op de eerste dag van operatie Deliberate Force werd neergeschoten, nog in leven zijn. Ook de aanvoertroute over land (Kiseljak-route) werd op 15 september heropend en een konvooi met 250 ton meel kon de stad Sarajevo zonder problemen bereiken.

De NAVO heeft de afgelopen weken tenminste drie pogingen gedaan om de twee Franse piloten te redden die op 30 augustus met hun Mirage-2000 boven Bosnisch-Servisch gebied werden neergeschoten. Tot nu toe zonder gewenst resultaat. Eén van de acties

werd verhinderd, doordat een helikopter door mitrailleurvuur was geraakt. Frankrijk is er van overtuigd dat de twee piloten nog in leven zijn. Volgens het Franse ministerie van defensie is er contact geweest met de piloten en waren hun coördinaten duidelijk ontvangen. Het vermoeden bestaat nu dat de twee piloten gevangen zijn genomen door de VRS. De NAVO is na 27 september gestopt met verdere zoekacties.

De NAVO en de VN zien vanaf 21 september geen verdere noodzaak voor nieuwe luchtaanvallen op Bosnisch-Servische militaire doelen. Dat hebben beide organisaties formeel bekendgemaakt, enkele uren nadat hun ultimatum was verstreken. Een VN-woordvoerder in Sarajevo zei kort voor het verstrijken van het ultimatum dat de Serviërs ongeveer 250 zware wapens hadden teruggetrokken. Zes inspectieteams van de VN hebben toezicht mogen houden bij de terugtrekking van het zware materieel.

De Amerikaanse regering gaat ervan uit dat voor de handhaving van de vrede in Bosnië 30.000 tot 55.000 man NAVO-troepen nodig zijn, aldus de Amerikaanse minister van Defensie Perry. Volgens de voorlopige plannen zal het VS-contingent 7.000 tot 15.000 man bedragen. De troepen moeten zo sterk zijn en over zoveel slagkracht beschikken, dat zij in geval van nood met minimale verliezen snel en beslissend kunnen ingrijpen.

De VN-troepen in Bosnië-Herzegovina moeten worden vervangen door een internationale troepenmacht, of de huidige bemiddelingspogingen nu uitmonden in een vredesakkoord of niet. Dit schrijft VN-secretaris Boutros Ghali in een brief aan de Veiligheidsraad. Boutros Ghali wijst in zijn brief opnieuw op het onvermogen van de VN om grootschalige operaties te volvoeren. De meeste lidstaten betalen hun bijdrage aan de vredesoperaties niet op tijd. Bovendien doen zich problemen voor in de coördinatie van militairen (met vredeshandhavende taken) en burgers (met een humanitaire

opdracht) in dienst van de VN. Als de NAVO straks de vredestaken overneemt, kunnen de VN-instanties zich in Bosnië toeleggen op de hulpverlening.

De VS hebben negatief gereageerd op een voorstel van de VN om de VN-vredesmacht in Bosnië (UNPROFOR) te vervangen door NAVO-troepen, ook bij het uitblijven van een vredesakkoord. Ook de Britse minister van buitenlandse zaken Rifkind, reageerde negatief, "UNPROFOR gaat voorlopig door", zei hij.

RUSLAND DREIGT MET VETO OP VREDESMACHT ONDER NAVO-BEVEL

Rusland zal zijn veto uitspreken in de Veiligheidsraad tegen het sturen van een vredesmacht onder commando van de NAVO naar Bosnië-Herzegovina. Vooral de Amerikanen, die uitermate gefrustreerd zijn over de aarzelende houding van de VN, staan erop dat de vredesmacht onder bevel komt van de NAVO. Het NAVO-bondgenootschap heeft een verzoek aan Boutros Ghali de Amerikanen het uiteindelijke bevel over de vredesmacht te geven afgevoerd. Rusland is er pertinent tegen de vredesoperatie in de handen van uitsluitend de NAVO te geven. Moskou wil voorkomen dat het nog eens aan de zijlijn komt te staan, zoals bij de NAVO-bombardementen op stellingen van de Bosnische Serviers. Toen negeerde de NAVO de protesten van Moskou, onder verwijzing naar het mandaat van de VN.

Minister Pavel Gratsjov (defensie) pleitte voor een wisselend commando van de vredesmacht: Eerst een NAVO-generaal en dan een Russische generaal. Frankrijk heeft dit idee direct van de hand gewezen.

De zestien lidstaten van de NAVO zijn het eens geworden over de multinationale vredesmacht; dit is op 29 september uit diplomatieke bronnen vernomen. Het plan moest nog worden goedgekeurd door de NAVO-raad = de vergadering van ambassadeurs. De NAVO stelt als voorwaarde dat de VN om een vredesmacht moeten vragen. Het verzoek moet zijn gebaseerd op een vredesakkoord tussen de strijdende

partijen. Als aan de voorwaarden is voldaan, kunnen de complete plannen halverwege oktober klaar zijn en is het aan de NAVO-ministers van buitenlandse zaken om in begin december de definitieve beslissing te nemen. Pas dan zal ook waarschijnlijk duidelijk zijn of ook Russische troepen aan de vredesmacht zullen deelnemen en hoe de commandostructuur er dan uit zal zien. De NAVO wijst bij voorbaat een voorstel van Moskou af om samen het bevel te voeren over een vredesmacht in Bosnië-Herzegovina.

MARSHALL-PLAN VOOR BOSNIË

Als de strijdende partijen in Bosnië vrede sluiten, zal de EU miljarden gulden beschikbaar stellen voor de wederopbouw van ex-Joegoslavië, inclusief de Servische gebieden. Daartoe hebben de EU-ministers van buitenlandse zaken in de Spaanse stad Santander besloten. Zij willen in dat geval ook handels en andere economische samenwerkingsakkoorden sluiten met de landen in ex-Joegoslavië. De regie van de vergadering was in handen van de Amerikaanse onderhandelaar Holbrooke. De partijen stemden in met de vorming van een Servische eenheid en een moslim-Kroatische eenheid binnen Bosnië, (dat blijft zelf bestaan binnen de huidige internationaal erkende grenzen). Er is echter nog een lange en zeer moeilijke weg te gaan voor het werkelijk vrede is benadrukte de EU-bemiddelaar voor ex-Joegoslavië, Carl Bildt. Voor de benodigde hulp is geen concreet bedrag genoemd, maar de VS begroot de hulp op drie miljard gulden. Maar waar het geld vandaag moest komen kon de VS niet aan-geven.

NAVO AANVALLEN

De VS heeft het NAVO-optreden in Bosnië een extra dimensie gegeven, door vanaf Amerikaanse marineschepen in de Adriatische zee dertien Tomahawk-kruisraketten (type: Hughes bgm-109 Tomahawk Land Attack Missile Conventional T-LAM-C) af te vuren op Bosnisch-Servische doelen. Voor de NAVO was het de eerste keer dat van dit middel gebruikt

"brandweerbrigade" zou crises in de wereld in de kiem moeten smoren en werd vorig jaar als idee gelanceerd door Nederland in de Algemene Vergadering van de VN.

NEDERLANDSE VN-MILITAIREN

Minister Voorhoeve heeft in aanwezigheid van generaal Couzy, op 14 september in de Friso-kazerne in Assen herinneringsmedailles uitgereikt aan de militairen van Dutchbat III.

NEDERLANDSE WAARNEMER VN RAAKT GEWOND IN KROATIË

Een Nederlandse VN-waarnemer is op 27 september gewond geraakt toen zijn voertuig in Kroatië op een mijn reed. Een Canadese collega werd gewond en een Britse waarnemer bleef ongedeerd. De Nederlander, een vijftigjarige kapitein van de landmacht, kreeg enkele scherven in zijn gezicht en liep een shock op.

OORLOGSTRIBUNAAL VOOR JOEGOSLAVIË

BEZUINIGINGEN BIJ VN BEDREIGEN TRIBUNAAL

Het functioneren van het oorlogstribunaal voor Joegoslavië in Den Haag komt in gevaar als het gedwongen wordt bezuinigingsmaatregelen in de VN te volgen. Het hoofdkwartier van de VN in New York heeft een maand geleden een reeks bezuinigingsmaatregelen afgekondigd die alle VN-organisaties over de hele linie treffen. Het gaat daarbij niet om een korting van het budget met een bepaald per-

centage, maar om de kaasschaafmethode: voor alle VN-organisaties gelden gelijke richtlijnen ten aanzien van de verschillende begrotingsonderdelen. Dat betekent bijvoorbeeld dat bij elke organisatie minder kan worden gereisd. Maar juist die maatregel holt op termijn de positie van het tribunaal uit, omdat de aanklagers veel moeten reizen om bewijsmateriaal te verzamelen.

ALBANIË

De Albanese regering heeft de Amerikaanse regering aangeboden om de, voor radar onzichtbare Stealth F117 bommenwerper op haar grondgebied te stationeren. Zij hoopt zo de belangrijkste partner van de VS te worden op de Balkan.

EX-COMMUNISTEN IN ALBANIË GEWEERD UIT ALLE OPENBARE FUNCTIES

Duizenden voormalige communisten - onder wie veel kopstukken van de huidige parlementaire oppositie - mogen in Albanië geen openbare functies meer uitoefenen. Het Albanese parlement nam op 23 september een wetsvoorstel met die strekking aan. De wet is naar het oordeel van waarnemers vooral gericht tegen de Socialistische Partij, waarvan de leider, ex-premier Tatos Namo, in de gevangenis zit. De Socialistische Partij heeft aangekondigd zich over de nieuwe wet te zullen beklagen bij de Raad van Europa, waarvan Albanië sinds kort lid is.

ROEMENIË

Het Roemeense parlement heeft op 20 september wetsvoorstellen aange-

nomen die de rechten van de omvangrijke Hongaarse minderheid en de persvrijheid beperken.

Het Huis van Afgevaardigden nam een wetsvoorstel aan dat de openbare vertoning van buitenlandse vlaggen en het spelen of zingen van een buitenlands volkslied in het openbaar verbiedt. De nieuwe wet is naar oordeel van waarnemers vooral gericht tegen de Hongaarse minderheid in Transsylvanië. De wet voorziet in enkele uitzonderingen. Zo mogen buitenlandse vlaggen wel worden getoond op ambassades, op buitenlandse schepen en bij officiële gelegenheden. Het parlement nam tevens een wet aan dat voorziet in gevangenisstraffen tot zeven jaar voor journalisten die zich schuldig maken aan laster, dreigementen of beledigingen jegens parlementariërs of leden van de regering of hun naaste familie, militairen, politiemannen of rechtbankfunctionarissen.

HONGARIJE

Hongarije heeft op 25 september de Europese conventie voor de bescherming van etnische minderheden geratificeerd. Daarmee komt een oplossing voor de spanningen met buurland Roemenië dichterbij. Eerder ondertekenden Roemenië, Slowakije en Spanje het document. In Hongarije wonen dertien etnische minderheden, waaronder ruim een half miljoen zigeuners en een kleine Roemeense minderheid. De Hongaarse minister van Buitenlandse Zaken Laszlo Kovacs zei bereid te zijn in te gaan op het voorstel van de Roemeense president Iliescu voor een historische bijeenkomst.

OPLAAIENDE STRIJD

Adj de Rooij
Tint Elgersma

Angola wordt de laatste weken geconfronteerd met een veelvuldig opblazende strijd tussen UNITA en FAA en van het geweld tussen bendes. Het inrichten van de quartering-areas loopt ver achter op het schema, waardoor de geplande demobilisatie niet op gang komt. De samenwerking tussen president Dos Santos en UNITA leider Savimbi verloopt nochtans goed, hoewel het beheer van de diamantmijnen in de noord-oostelijke provincies een belangrijk twistpunt blijft. Plannen voor de wederopbouw, nationale verzoening en herintegratie zijn er, maar alles valt en staat met de bereidheid van andere landen om daar veel geld voor ter beschikking te stellen.

Voor het artikel is o.a. gebruik gemaakt van de volgende periodieken: Summary of World Broadcasts (SWB), Radio 1, The Economist, le nouvel Afrique Asie, le Monde

JOINT COMMISSION SPREEKT ZIJN BEZORGDHEID UIT

De Joint Commission, een vertegenwoordiging van alle partijen onder voorzitterschap van de VN, spreekt zijn bezorgdheid uit over de vele schendingen van het Lusaka akkoord. De laatste periode alleen al 25. Deze komen met name voor in de provincies Uige, Zaire, Huila, Lunda Norte en Lunda Sul. In de laatste twee provincies speelt het probleem van de illegale diamantwinning, die veel geweld met zich meebrengt.

Van de door de Joint Commission genoemde schendingen geven wij hieronder enkele voorbeelden;

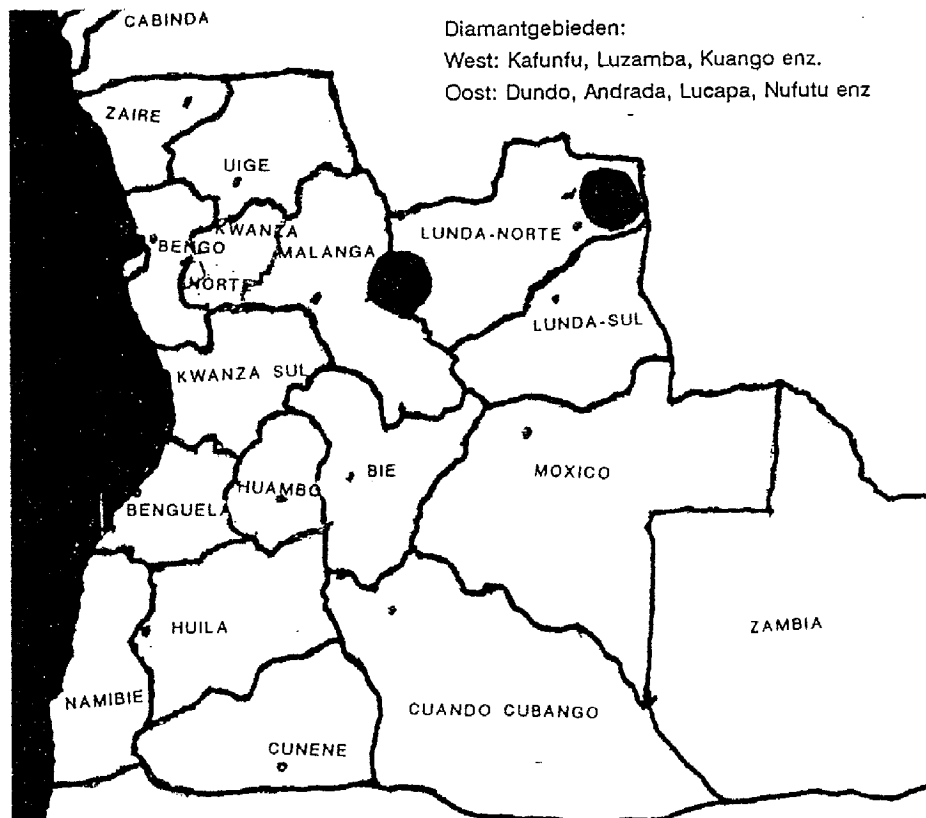
Op 1 september is er een aanval uit-

gevoerd op UNITA eenheden en burgerdoelen in Lunda Norte en Lunda Sul. In Mufuto, tussen Dundo en Lucapa, is een bus in een hinderlaag gereden. Op 6 september is een UNITA post in Quibila (Quanza Sul) door het FAA (regeringsleger) aangevallen. Later op de dag is ook een vrachtauto in de omgeving van Waku Kungo aangevallen. Op 9 september zijn in Catunda (provincie Huila) 3 FALA (UNITA) soldaten gedood door het regeringsleger. FAA militairen zouden ook de plaatsen Vila Branca, Caletto en Romba bezet houden. Het meest gewelddadige incident deed zich voor in de provincie Huila. Daar voerden meer dan 250 FALA (UNITA) soldaten op 17 september met mortieren en automatische wapens 3 aanvallen uit op de buitenwijken van Caluquembe waarbij 40 personen werden gedood en 44 gewond.

Regeringstroepen claimen 105 gedode militairen en 90 gewonden onder de FALA soldaten. De FALA eenheden wilden FAA posities innemen in Chavala, Calembé en Caissombe, plaatsen binnen een straal van 20 km rondom Caluquembe. Op de terugtocht stalen de FALA eenheden ook nog 80 stuks vee.

UNITA meldt in Nambuanguo (provincie Bengo) een verslechtering van de politieke en militaire situatie. Regeringstroepen blijven patrouilles uitvoeren, plunderen en burgers vermoorden. Zij kidnappen jonge mannen om ze voor het leger op te leiden in speciale opleidingskampen. Een FAA peloton zou langs de weg Lucondo-Balacatungo 3 burgers hebben gedood, hebben geplunderd en vrouwen voor de ogen van hun mannen hebben verkracht.

Op 22 september meldt UNITA aanvallen van FAA eenheden op haar posities in Soyo (provincie Zaire). Daarbij zou het FAA gebruik hebben gemaakt van een BMP2.

Le Nouvel Afrique Asie

ONENIGHEID TUSSEN POLITIE EN FAA

Volgens UNITA leiden meningsverschillen tussen de verschillende fracties van de regerende partij ook tot vijandelijkheden tussen de FAA en de Angolese politie. Op de zeer beruchte Luandese markt Roque Santeiro, genoemd naar een held uit een populaire Braziliaanse TV serie, kregen FAA soldaten het aan de stok met leden van de gevreesde oproerpolitie (bijgenaamd Ninja's). Vervolgens gooiden de soldaten een handgranaat naar de politie waarvan er twee de dood vonden. Op de markten van Ganda en Dundo zouden zich op 8 september vergelijkbare incidenten hebben voorgedaan.

NEDERLAND HOUDT MIJNENEXPERTS STANDBY

Nederland wil 10 man personeel extra sturen naar Angola t.b.v. demining. Deze mijnexperts zullen gedemobiliseerde militairen gaan instrueren t.b.v. het opruimen van de ca 10 miljoen landmijnen die het land onveilig maken. Delen van Angola zijn daardoor ontoegankelijk en regelmatig vinden er mijnincidenten plaats. Daarbij komt nog het probleem dat elkaar bestrijdende groepen opnieuw mijnen leggen/verleggen. Alleen al in Kuito (provincie Bié) zijn de laatste 6 maanden 26 personen om het leven gekomen en hebben 67 anderen ledematen verloren. De Angolese regering schat het aantal "geamputeerden" op 80.000, hetgeen gelijk is aan één op de 140 Angolezen. De prioriteit van de te ruimen gebieden zal liggen op de routes waarlangs de vluchtelingen zullen moeten verplaatsen. Ook de landbouwgebieden zullen zo snel mogelijk weer mijnvrij moeten zijn om de voedselproductie weer op gang te brengen. Angola moet nu het meeste van het benodigde voedsel invoeren terwijl het ooit een voedselexporterend land is geweest.

Het detachement zal worden toegevoegd aan een mine clearing school. De school zal onder Frans commando staan met een NL majoor als

adjutant en heeft een sterkte van 55 mannen en vrouwen. Deze school zal buiten het NL detachement o.a. bestaan uit detachementen uit Fiji (9), N-Zeeland (8), Frankrijk (12), Italië (4), Pakistan (7), Zweden (4) en 1 man medisch personeel uit Zwitserland.

Het detachement zal 11 oktober vertrekken indien de VN daarom vraagt. De juiste lokatie is nog niet bekend maar de uiteindelijke lokatie zal waarschijnlijk Viana (17 km ZO van Luanda) zijn. Mogelijk zal Viana in de toekomst de lokatie zijn waar de VN al haar activiteiten (opleiding en rotatie) zal samenbrengen. Op 1 november dient de school operationeel te zijn, hetgeen gezien het jaargetijde voor het ruimen zeer ongunstig zal zijn. Het regenseizoen in noord Angola loopt van september t/m maart. De hevige regenval zal veel mijnen blootleggen maar anderen nog dieper begraven.

De school zal een deel van de gedemobiliseerde militairen gaan opleiden tot mijnopruimer. Een aantal van hen zal t.z.t. een vervolgcursus (instructeur) krijgen om daarna zelf nieuw personeel te gaan opleiden. Uiteindelijk zullen deze experts de taak gaan overnemen van de NGO's (Non Governmental Organisations) zoals NPA (Norwegian People Aid) die op dit moment al actief zijn met het ruimen van mijnen.

De commissie doet een dringend beroep op beide partijen geen mijnen meer te leggen daar de internationale gemeenschap hierin een verspilling van hun gelden zal zien. Het geld dat donorlanden zullen gaan schenken is essentieel voor de stabilisering van het land.

VOEDSELSITUATIE

In Luanda is op 1 september oproerpolitie ontplooid i.v.m. een verwachte demonstratie. De spanning is opgelopen vanwege de stagnerende voedselvoorziening naar de hoofdstad en de enorm hoge prijzen hiervan. De Angolese arbeidersbond heeft een staking aangekondigd en een minimum

loon van 450 rand (ca Fl 195,-) voor de arbeiders geëist. De regering heeft beloofd de voedselvoorziening te verbeteren en de prijzen van de meest essentiële levensmiddelen te stabiliseren.

Het WFP (World Food Program) meldt dat er verbeteringen zijn in de voedselsituatie in Angola. Terwijl de organisatie dit voorjaar nog zo'n 2 miljoen mensen van voedsel diende te voorzien, is dat nu nog maar 1 miljoen. Tegelijkertijd zijn de logistieke problemen geringer omdat nu 75% van het vervoer over de weg plaats vindt en slechts 25% door de lucht. Dit voorjaar waren deze percentages nog omgekeerd.

VOORTGANG IN QUARTERING AREAS

De demobilisatie schiet niet erg op. De oorzaak hiervan is o.a. dat van de geplande 14 quartering-areas er nog maar aan 1 of 2 gebouwd wordt. Ook hier is geld een van de oorzaken. Maar ook het wantrouwen van de UNITA vertraagt het proces. Veel commandanten weten nu nog niet of er voor hen wel een plaats zal zijn in het nieuw opgerichte FAA, waarin een deel van de voormalige UNITA leger zal worden geïntegreerd. Bovendien heeft een deel van de militairen hun status te danken aan de oorlog en willen daar liever geen afstand van doen.

Uitstel betekent dat men zal moeten wachten tot de regentijd (van september tot april) voorbij is,' aldus Lope de Nascimento (voorzitter van de MPLA). Daarmee zou de totale vertraging zijn opgelopen tot één jaar.

Mede gezien de spanning in het mijngebied Lunda Norte en Lunda Sul heeft generaal João Matos van het regeringsleger de spanning verder opgevoerd door in juli te verklaren dat indien de UNITA eenheden in september niet in de kampen zullen zijn verzameld, dit voor de regering reden kan zijn om de oorlog te hervatten.

Generaal Ben Ben, chef staf van het UNITA leger, heeft aan de Joint Commission beloofd dat de UNITA een-

heden in de quartering-areas zullen arriveren zodra deze zijn ingericht. In de provincie Huambo is de inrichting van de quartering areas in Tchikala-Tcholo-hanga en Londuimbali vertraagd.

Volgens de Force Commander van de VN, generaal Garuba, zullen in N'gaga (Uige) 5000 man, in Tchikala-Tcholo-hanga (Huambo) 10.000 man en in Quibala (Quanza Sul) ca 5000 man worden verwacht.

Ter ondersteuning van de inrichting van de quartering-areas t.b.v. de opvang van UNITA eenheden heeft Zuid Afrika ter waarde van 108 miljoen Rand (ca 46 miljoen gulden) hulp geschonken in de vorm van tenten, kleding, bedden, generatoren en andere uitrustingsstukken.

UNITA klaagt over de voedselvoorziening in deze kampen. De VN levert maïs, olie en suiker. UNITA vindt het onverantwoord om militairen langere tijd zulk eenzijdig voedsel te verstrekken.

GEWELD ROND DE DIAMANT-INDUSTRIE IN LUNDA NORTE EN LUNDA SUL.

President Dos Santos heeft een ontmoeting gehad met zakenlieden waarin de inkomsten uit de diamantindustrie

zijn besproken. Angola heeft er belang bij zo snel mogelijk toegang te krijgen tot het gehele mijngebied. Het land heeft het geld dringend nodig voor de heropbouw. Per maand bedraagt het staatsinkomen uit de diamantindustrie ca 5 miljoen dollars of 60 miljoen op jaarbasis. Europese diamantkopers schatten dat er tussen de 350 en 400 miljoen dollar op jaarbasis aan illegale diamanthandel wordt omgezet, hetgeen de overheid nu misloopt. Dat is vijf maal het staatsinkomen. Er moet dus een controle komen over de staatsbronnen. Het probleem is dat de UNITA leider generaal Savimbi een aantal diamantmijnen exploiteert om zich zeker te stellen van een inkomen. Met dit inkomen heeft hij tot nu toe grotendeels zijn leger en dus de oorlog gefinancierd. Tussen de verschillende partijen bestaat nu een status quo waarbij éénieder met geweld zijn mijngebied beschermt. Ook hoge militairen uit de regering hebben daar persoonlijke belangen. Maar ondanks de afspraken tussen Dos Santos en Savimbi hebben UNITA eenheden in de buurt van Lucapa een staatsmijn van Endiama aangevallen waarbij 24 technici om het leven zijn gekomen. UNITA vertraagt hiermee de ont-plooiing van UNAVEM-3 in dit gebied waardoor de spanning verder oploopt.

De illegale diamantwinning brengt veel

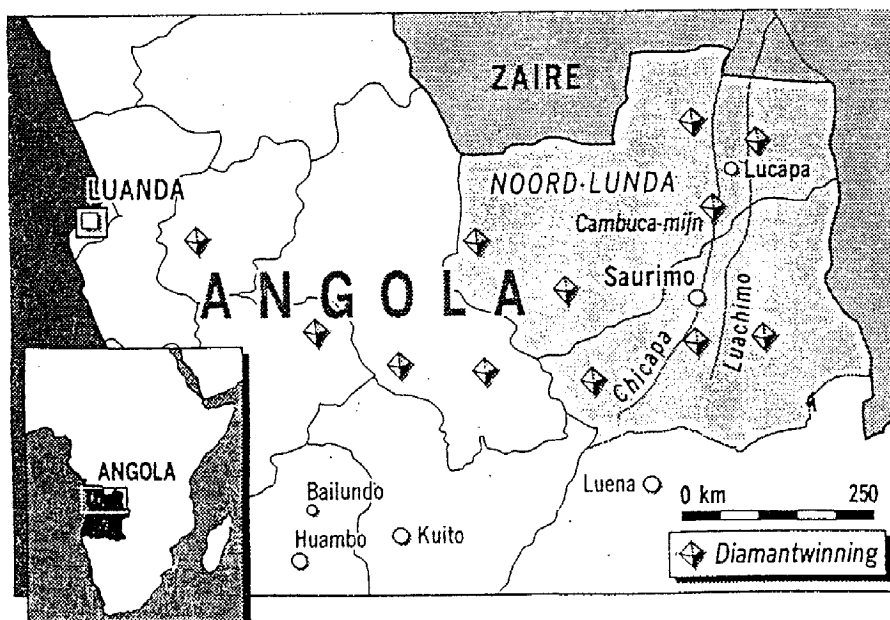
geweld met zich mee waaraan bendes van verschillende partijen zich schuldig maken. Daarom heeft de regering een grootscheepse schoonmaakoperatie gepland om alle illegale buitenlanders te verjagen.

Unita is speciaal bezorgd vanwege de door het FAA aangekondigde schoonmaakoperatie die gepland staat tussen 11 en 24 oktober. Er zou geen enkel overleg hebben plaatsgevonden met UNITA en UNAVEM. Volgens UNITA wordt hiermee het partnership als het komt tot overleg van onderwerpen als het vredesproces, ernstig ondermijnd. Volgens president Don Santos gaat het alleen om een politio-nale actie tegen de verschillende bendes die zich met de illegale mijnbouw bezig houden en het vrije verkeer van personen en goederen verhinderen.

UNITA gaat weliswaar akkoord met het regeringsplan om de illegale diamantmijnbouw in Lunda Norte en Lunda Sul te bestrijden maar dat mag alleen gelden voor de door de regering gecontroleerde gebieden en alleen in overleg met UNITA en UNAVEM. UNITA is bang dat de regering de onder haar controle staande gebieden zal uitbreiden en weet ook niet waar de regering deze operatie zal uitvoeren. UNITA wil het door haar gecontroleerde gebied zelf zuiveren.

Het UNITA hoofdkwartier in Bailundo heeft bekend gemaakt dat de FAA zich voorbereid om aanvallen in Lunda Norte en Lunda Sul uit te voeren. Zij melden transportvluchten van FAA militairen naar Dundo (Lunda Norte) en Huambo. Ook zou een vliegtuig met meer dan 150 Zuid-Afrikaanse huurlingen in Dundo zijn aangekomen. UNITA kan dit bewijzen met tijd, aantal en vluchtnummers.

Ter ondersteuning van de operatie heeft volgens UNITA de Angolese Luchtmacht vliegtuigen en heli's ontplooid op de vliegvelden in Namibe, Lubango, Catumbela en Saurimo. Het zou gaan om vliegtuigen van het type SU-22, SU-23, SU-25 en PC-7. Het type heli's zijn MI-8 en MI-17. Op de luchtmachtbasis Catumbela zou de Chef staf van de luchtmacht, de generaal

de Volkskrant, 21 september 1995

Pedro Neto, alle vliegers hebben ontmoet. De UNITA commandant voor het noorden, generaal Asubio Dabala, meldt dat de FAA aanval zal worden geleid door generaal Mateua Miguel Angel Vietnam.

INTERNATIONALE HULPVERLENING EN EIGEN MIDDELEN

Op een tweedaagse donorconferentie voor Angola hebben een aantal landen samen ongeveer 1 miljard dollar aan financiële hulp toegezegd waarvan 786 miljoen als ontwikkelingshulp en 207 miljoen dollar als nood- en humanitaire hulp. Nederland doet voor de komende twee jaar voor bijna 100 miljoen gul-

den mee. De internationale gemeenschap toont daarmee voldoende vertrouwen te hebben in het vredesproces en de toezegging van UNITA leider Savimbi om nooit meer oorlog te voeren. Het geld zal hard nodig zijn om de politieke en economische situatie te stabiliseren.

In de provincie Cabinda zou volgens UNITA de regering land hebben gegeven aan Zuid-Afrika om daar goud te delven. Angola zou daarmee zijn schulden aan Zuid-Afrika willen terugbetalen, met inbegrip van compensatie voor de gesneuvelde Zuid-Afrikaanse huurlingen die middels het bedrijf Executive Outcomes voor Angola werkten. In Luanda Norte en

Luanda Sul zou al land verkocht zijn aan de Braziliaanse maatschappij Odebrecht om er diamanten te delven.

UNITA wordt ervan beschuldigd dat zij gevangenen genomen Zuid-Afrikaanse huurlingen onder erbarmelijke omstandigheden vasthoudt. Officieren zouden hun mannen aanmoedigen op de gevangenen te urineren. President Mandela heeft recentelijk een brief geschreven aan generaal Savimbi om hem aan zijn aanbod te herinneren, informatie over vermiste Zuid-Afrikanen te verstrekken. Ook de nabestaanden in Zuid-Afrika willen de resten van hun geliefden terug. De Zuid-Afrikaanse organisatie Executive Outcomes traint het Angolese leger.

AKKOORD ISRAËL PLO ROND

Tlnt Sharma
Sgt mr Harreman

Op donderdag 28 september is tijdens een plechtige bijeenkomst op het Witte Huis in Washington een nieuwe stap gezet in de richting van een Palestijnse staat naast Israël. Het betreft de ondertekening van een vervolgakkoord tussen Israël en de PLO, waarin aan de Palestijnen op de Westelijke Jordaanoever autonomie wordt verleend en waarin staat aangegeven dat in mei 1996 verdere onderhandelingen zullen worden gevoerd inzake een definitieve regeling voor kwesties als Jeruzalem, grenzen, vluchtelingen en joodse nederzettingen. Gezien het feit dat mogelijk volgend jaar in Israël de verkiezingen een overwinning voor de Likud zullen opleveren was het ook een race tegen de klok voor Arafat en Shimon Peres. Ondanks de beweringen van Likud-leiders het akkoord niet te zullen respecteren, is hiermee wellicht een onomkeerbaar proces in gang gebracht.

Het in Washington getekende 460 pagina's tellende akkoord behelst o.a. de volgende hoofdpunten:

- Israël trekt zijn troepen terug uit de Palestijnse steden Jenin, Nablus, Tulkarem, Kalkiliya, Ramallah, Bethlehem en uit 450 dorpen op de Westelijke Jordaanoever. Het Israëlische leger zal zich tevens grotendeels terugtrekken uit Hebron, maar blijft in het centrum enkele honderden Joodse kolonisten bewaken. De Israëlische aanwezigheid zal vrijwel geheel verdwijnen uit de Palestijnse bevolkingscentra. De terugtrekking van de troepen begint 10 dagen na de ondertekening van het akkoord en duurt zes maanden.

- Een 82 leden tellende bestuursraad, met zowel uitvoerende als wetgevende bevoegdheden, zal na de Israëlische militaire terugtrekking door de Palestijnen worden gekozen. Daar-

naast wordt er een president gekozen. De verkiezingen worden gehouden 22 dagen na de voltooiing van de Israëlische terugtrekking (maart 1996).

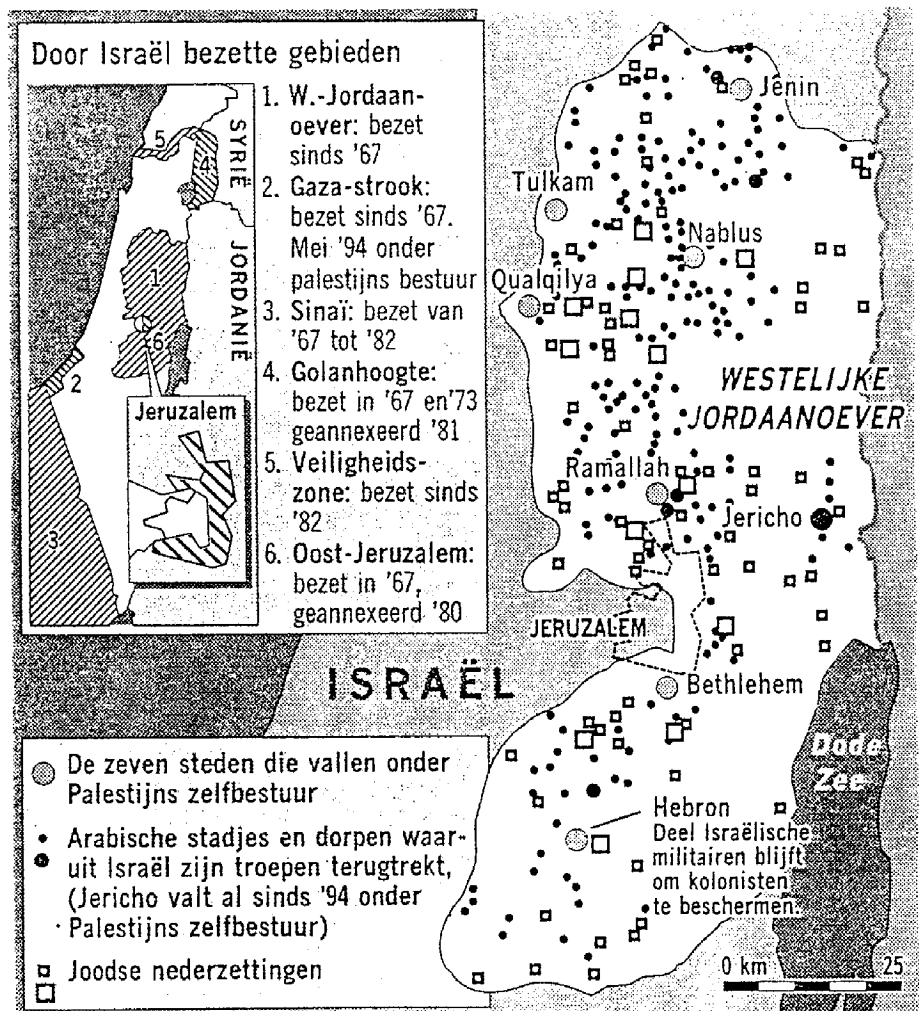
- De Palestijnse bestuursraad krijgt volledige controle over de Palestijnse steden (Zone A). In het gebied van de 450 dorpen (Zone B) krijgt de bestuursraad volledig civiel gezag, maar houdt het Israëlische leger de overhand op veiligheidsgebied. Zone C, de Joodse nederzettingen en strategisch gebied, blijft volledig onder Israëlische

controle.

- De bestuursraad van de PLO verwijdert artikelen uit haar handvest die oproepen tot Israëls vernietiging, twee maanden na installatie van de Palestijnse bestuursraad.

- 5.000 Palestijnse gevangenen zullen door Israël in 3 golven worden vrijgelaten, de eerste na ondertekening van het akkoord, de tweede aan de vooravond van de verkiezingen en de derde op een later te bepalen tijdstip.

- Heilige plaatsen komen onder controle van de Palestijnen, afgezien van het graf van de aartsvaderen in Hebron. Voor het graf van Rachel in Bethlehem en het graf van Jozef in Nablus zijn andere regelingen getroffen.

de Volkskrant, 29 september 1995

DE LAATSTE ONTWIKKELING- EN IN ISRAËL

04 september: Israël viert haar 3.000-jarige bestaan in isolement. Nadat de Europese Unie zich heeft teruggetrokken na financiële toezeggingen te hebben gedaan, heeft ook de Amerikaanse ambassadeur zich genoodzaakt gevoeld weg te blijven bij de feestelijkheden. Na de Europese Unie concludeerde ook de Amerikaanse ambassadeur, dat de feestelijkheden rond Jeruzalem een politiek tintje met zich meedragen. Zijn aanwezigheid zou de geloofwaardigheid van de Amerikanen als bemiddelaar tussen Israël en de Palestijnen kunnen aantasten. Volgens Teddy Kollek, de voormalige burgemeester van Jeruzalem, is de viering om voornamelijk politieke redenen een "interne Joodse, Israëlisch-zionistische zaak" geworden waarin de wereld, inclusief vertegenwoordigers van kerken en de islam, geen of nauwelijks deel hebben.

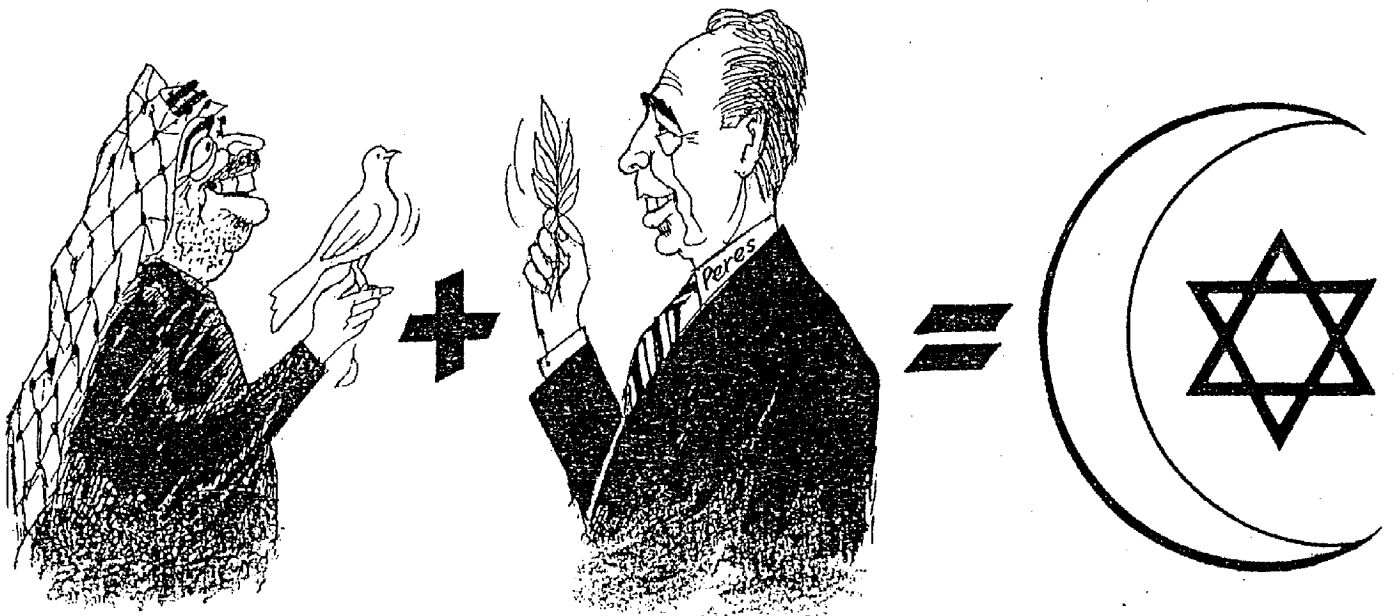
12 september: Katar is bereid een einde te maken aan een al 49 jaar durende boycot van Israël. De Katarese leider Emir Hamad bin Khalifa al-Thani, die in juni na een coup zijn vader als emir verving, heeft dit verklaard op de staatstelevisie. Een algemene vredes-

regeling is volgens de emir slechts een kwestie van tijd. Sinds het emiraat alternatieven zoekt voor de afzet van gas uit het enorme "North Dome" gasveld heeft Katar grote economische belangen bij het beëindigen van de boycot tegen Israël, temeer nu de aanvankelijk beoogde afnemer India als kandidaat is afgefallen. Dit gebeurde na het afblazen van de bouw van een grote energiecentrale bij Bombay.

14 september: Rabin waarschuwt Rusland tegen het afbouwen van de Iraakse kerncentrale in Osirak bij Baghdad. De Israëlische premier heeft tezamen met de Verenigde Staten en andere westerse landen zijn afkeuren over het voornemen van Rusland laten blijken. De constructie van de half-afgebouwde centrale bij Baghdad zou Rusland inkomsten bezorgen van ettelijke miljoenen, maar dit zou tot gevolg kunnen hebben dat Israël opnieuw een aanval op de Iraakse installatie zal gaan uitvoeren. In 1981 heeft de Israëlische luchtmacht de installatie reeds gebombardeerd, met als gevolg een vertraging van het Iraakse nucleaire programma van enkele jaren. Israël is de enige kernmacht in het Midden-Oosten, met een geschat aantal van 200 kernkoppen.

19 september: Een gekaapte Boeing 707 van de Iraanse militaire luchtvaartmaatschappij met meer dan 178 mensen aan boord, heeft een landing gemaakt op het vliegveld Ovda in de Israëlische Negev-woestijn. Uit angst voor een "bomvliegtuig" hebben de Israëlische autoriteiten de piloot van het toestel geen toestemming verleend te landen op het vliegveld bij Tel Aviv, maar op een vliegveld uit de buurt van bevolkingscentra. Israëlische grondtroepen in de Negev-woestijn zijn in staat van paraatheid gebracht en alle luchtverkeer boven Israël werd verboden. De kaper, een Iraanse steward van in de dertig, heeft in Israël samen met een aantal andere Iraniërs om politiek asiel gevraagd. De spanningen tussen Israël en Iran liepen hoger op nadat Israël het vliegtuig met alle passagiers huiswaarts zond zonder de kaper.

28 september: Tijdens een plechtige bijeenkomst op het Witte Huis in Washington is het akkoord over Palestijnse autonomie op de Westelijke Jordaanoever door de Israëlische premier Shimon Peres en de Palestijnse leider Yasser Arafat ondertekend. Het akkoord is een grote stap in de richting van het bestaan van een Palestijnse staat naast Israël.

HET DIPLOMATIEKE ISOLEMENT VAN SOEDAN

Tint Visser
Sldl v. Oostenbrugge

In januari is er een rapport verschenen van Amnesty International waarin staat dat de mensenrechten in Soedan op grote schaal worden geschonden. Zowel de regering als de twee belangrijkste gewapende oppositiebewegingen, het Soedanese Volksbevrijdingsleger (SPLA: Sudanese People's Liberation Army) van John Garang en de Zuid-Soedanese Onafhankelijkheidsbeweging (SSIM: Southern Sudan Independence Movement) van Riek Machar Teny-Dhurgon, zouden zich hieraan schuldig maken. Volgens het rapport zijn sinds het oplaaien van de etnisch-religieuze machtsstrijd in het Afrikaanse land in 1983, zeker 1,3 miljoen mensen om het leven gekomen en ongeveer 3 miljoen mensen gevlucht. Aansluitend in maart werd Soedan scherp veroordeeld door een commissie van de Verenigde Naties, eveneens wegens schending van de mensenrechten. Het land werd schuldig bevonden aan onder meer slavernij, martelingen en executies zonder behoorlijk proces.

De schendingen van de mensenrechten vinden niet alleen plaats in het noorden, waar president Omar al-Bashir sinds 1989 tracht een islamitische samenleving te verwezenlijken, maar ook in het zuiden van het land, waar de burgeroorlog woedt tussen het leger en de gewapende oppositie, en in de Nuba-bergen van Centraal-Soedan, waar het leger en islamitische milities een schrikbewind over de Nuba-bevolking voeren.

Voor dit overzicht is o.a. gebruik gemaakt van de volgende periodieken: de Volkskrant, het NRC Handelsblad, the International Herald Tribune, The Times, Le Monde, the Economist Intelligence Unit (Country Profile &

Quarterly Reports) en de Landen-documentatie Soedan van het Koninklijk Instituut voor de Tropen.

DE REGERING

Het huidige Soedanese bewind is in 1989 door een coup aan de macht gekomen. Hierdoor is Omar al-Bashir staatshoofd geworden maar feitelijk is Hassan al-Turabi, leider van het Nationaal Islamitische Front (NIF), de sterke man achter de schermen. Al-Turabi vervult officieel geen functies maar wordt gezien als de ideoloog en drijvende kracht van het islamitisch-militair bewind. Het bewind voert een radicaal islamitisch beleid en duldt geen oppositie. Alle politieke partijen worden verboden.

Half mei werd de Soedanese oud-premier, nu leider van de verboden Umma partij, Sadiq al-Mahdi gearresteerd. Volgens oppositieleiders in Londen werd al-Mahdi gearresteerd nadat hij in een moskee kritiek had geleverd op Soedans sterke man Hassan al-Turabi.

Al-Mahdi beschuldigde zijn zwager al-Turabi ervan geld aan de staatskas te onttrekken voor zijn Volks Arabische en Islamitische Conferentie (VAIC). Deze nominaal onafhankelijke groep organiseert elk jaar een conferentie in de Soedanese hoofdstad Khartoum, waarvoor radicale islamitische groepen uit de hele wereld worden uitgenodigd. Meer dan tweehonderd tegenstanders van Soedans fundamentalistische bewind en bijna de gehele leiding van de Umma partij en de verwante traditionele islamitische Ansar beweging zijn opgepakt. De secretaris-generaal van de Democratische Vakbondspartij (DUP), Omar Nur al-Daim, vroeg de internationale gemeenschap om maatregelen. De Umma partij en de DUP waren de grootste partijen tijdens het democratische presidentschap van Sadiq el-Mahdi tussen 1986 en 1989.

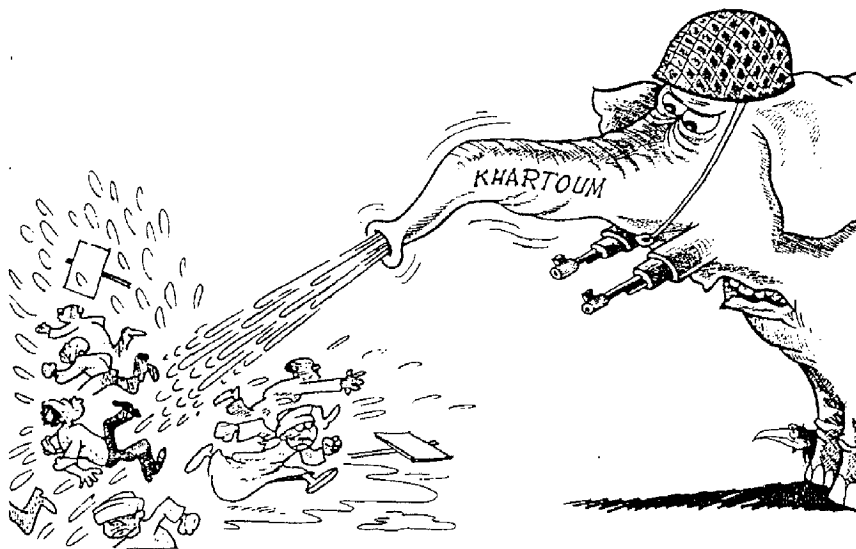
In september zijn voor het eerst in tijden rellen uitgebroken in de hoofdstad Khartoum. De directe aanleiding voor de demonstraties was de door de regering aangekondigde prijsverhoging van brood en andere voedingsmiddelen. De regering trad met harde hand op om een einde te maken aan de demonstraties.

DE NUBA'S HEBBEN HET ZWAAR TE VERDUREN

In de afgelopen drie jaar heeft de Soedanese strijdmacht, aangevuld met Iraakse, Iraanse en Palestijnse huurlingen, een ware massamoord uitgevoerd op het Nuba-volk in Centraal-Soedan. De Nuba's worden gezien als potentiële aanhangers van de guerillabeweging SPLA. Eind jaren tachtig begon de SPLA ongevraagd met het verlenen van 'militaire bescherming' aan de Nuba's. Naar schatting vechten er nu zo'n 35.000 Nuba's in SPLA-gelederen.

In 1985 bestond het Nuba-volk volgens een volkstelling nog uit 2,5 miljoen mensen. Het Nuba-volk is een tamelijk

heterogene bevolkingsgroep, met meer dan vijftig aan elkaar verwante talen. Voordat het schrikbewind begon, had het Nubagebied een gemengd islamitische en christelijke bevolking, met een sterk zwart-Afrikaanse inslag, net als in het zuiden. Dit in tegenstelling tot het noorden van Soedan, waar het Arabische element overheerst. Wat de Nuba's onderscheidt van de hen omringende Arabisch-sprekende volkeren is hun taal. Huidskleur speelt ook een rol, hoewel sommige Arabische stammen net zo zwart zijn als de Nuba's. Meer dan de helft van de Nuba's is moslim. Eind 1994 was het laatste verzet van de Nuba's opgerold. Zij leven nu alleen nog in grotere steden als Kadoegla en Dilling, en in kampen.

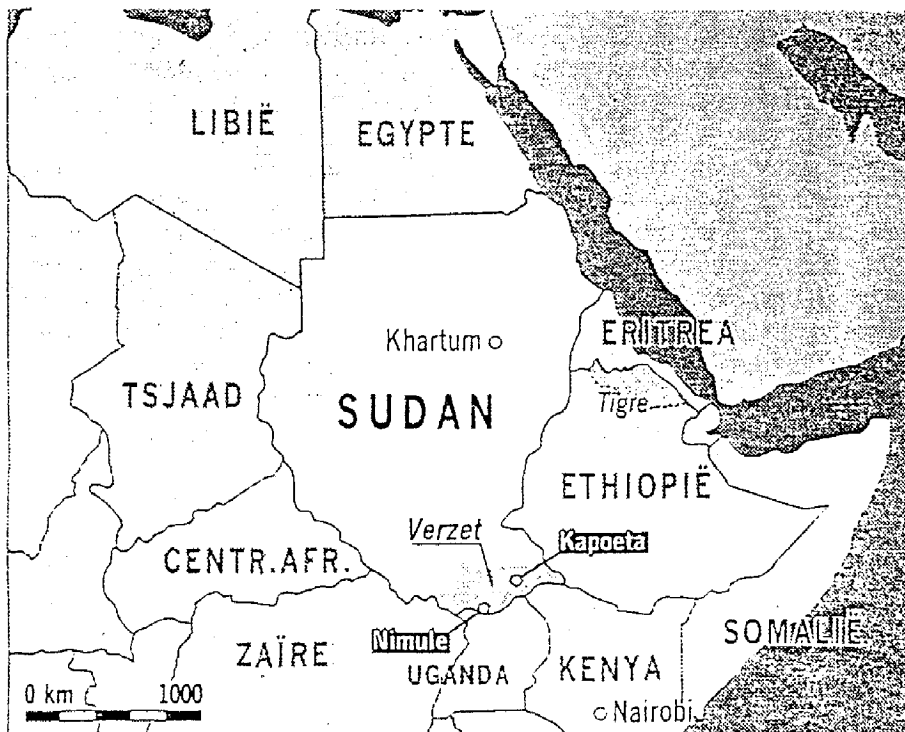

HET VERZET

De regering in Khartoum heeft zijn greep op het niet-islamitische zuiden van het land versterkt sinds het islamitische bewind aan de macht is gekomen. De verzetsbewegingen, het Soedanese Volksbevrijdingsleger (SPLA) en de Zuid-Soedanese Onafhankelijkheidsbeweging (SSIM), die in 1991 nog meer dan de helft van het gebied controleerden, zijn nu verdreven naar kleine gebieden in het uiterste zuiden, aan de grenzen met Uganda en Kenya.

Van half december 1994 tot februari 1995 laaiden de gevechten in het zuiden weer op, vooral bij de plaatsen Kapoeta en Nimule aan de grens met Uganda. Het SPLA van John Garang

wist zich gesteund door oude en nieuwe bondgenoten in en buiten de regio. Naar verluidt had Garang in de herfst van 1994 nieuwe wapenvorraden gekregen van de Amerikanen, die ingevoerd werden via Uganda. Ook zouden Ethiopië, Zimbabwe en Algerije wapens leveren aan de oppositie. In hoeverre het zuidelijke verzet in staat zou zijn terrein te heroveren op de regeringstroepen, zou mede afhangen van de pogingen van de verzetsbewegingen de rijen te sluiten. Het zuidelijke verzet is in de afgelopen jaren uiteen gevallen in een zevental oppositiegroeperingen. De twee belangrijkste verzetsgroeperingen zijn het SPLA van Garang en de SSIM van Machar, die zich in 1991 van het SPLA afscheidde.

251193 © de Volkskrant

In december 1994 werd er in Asmara, Eritrea een akkoord getekend door een viertal landelijke oppositiebewegingen, te weten: de DUP van Muhammad Osman al-Murghani; het SPLA van Garang; de Umma Partij van Sadiq al-Mahdi; en de Geallieerde Soedanese Strijdkrachten van Brigade-generaal Abd al-Aziz Khalid Osman, een oppositie strijdgroep die zowel in het noorden als in het gebied langs de Rode Zee, samen met de Beja-stammen, opereert. De ondertekenaars van het Asmara-akkoord hebben zich verenigd in een overkoepelende oppositie tegen het regime, het zogenaamde Nationaal Democratisch Verbond (NDA).

Eind maart verklaarde het regeringsleger twee maanden lang een staakt-het-vuren in acht te zullen nemen. Zowel het SPLA als de SSIM besloten hieraan mee te doen. Hoewel de regering al enkele dagen later haar eigen belofte brak toen zij de SSIM aanviel is het zuiden een tijdje relatief rustig gebleven. Het regeringsleger heeft wel van het staakt-het-vuren gebruik gemaakt om zijn positie te versterken. De rivaliserende verzetsbewegingen probeerden tijdens deze luwte tot verzoening te komen. Hoewel Riek en Garang tot overleg zijn gekomen is het onwaarschijnlijk dat de SSIM als lid van het NDA wordt opgenomen.

De onderlinge eenheid van de zuidelijke verzetsbewegingen is nog ver te zoeken. Zelfs de eenheid binnen de verzetgroepen begint af te brokkelen. In augustus 1995 werd er binnen de SSIM een poging gedaan Riek opzij te zetten. Ook de positie van John Garang binnen de SPLA werd op de proef gesteld nadat het regeringsleger het zuidelijk gelegen grensplaatsje Kaya had veroverd.

INTERNATIONALE BETREK- KINGEN

Door zijn steun aan fundamentalistische bewegingen heeft het regime een slecht internationaal imago verworven. Op beschuldiging van internationaal terrorisme is het door de Verenigde Staten op de zwarte lijst

gezet. In de regio heeft Soedan geen enkele vriend meer. Egypte heeft het al langer tot een onverzoenlijke vijand gemaakt. Libië lijkt zich aan te sluiten bij de anti-fundamentalistische as Egypte-Algerije-Tunesië. De jonge staat Eritrea verbrak onlangs in december 1994 de betrekkingen met Soedan. Hoewel opeenvolgende regeringen in Khartoum vanaf de jaren zestig de Eritrese onafhankelijkheidsbeweging tegen Ethiopië ondersteunden, heeft het, sinds 1991 onafhankelijke, Eritrea zich op het Westen georiënteerd en is het voorbij met de vriendschap met Soedan. Na Eritrea is Uganda het tweede buurland dat zijn politieke betrekkingen met Soedan heeft verbroken omdat het fundamentalistische bewind in Khartoum volgens Kampala niet voldoende heeft gedaan om de verslechtering van de betrekkingen een halt toe te roepen. Uganda en Soedan beschuldigen elkaar ervan dat ze rebel-legers met wapens steunen. Het-

zelfde gebeurt ook tussen Soedan en Kenya.

Eind juni ontstond er een gewapend incident aan de Rode-Zeegrens tussen Egypte en Sudan waarbij een aantal doden en gewonden viel. Soedanese militairen zouden het vuur geopend hebben op een groepje Egyptenaren in de Halaib-driehoek, die door Egypte wordt bestuurd maar waarop Soedan de laatste vijftig jaar aanspraken maakt. De spanning tussen Egypte en Soedan was opgelopen nadat de Egyptische president Hosni Mubarak in Addis Abeba aan een moordaanslag ontsnapte, waarbij Soedanezen mogelijk betrokken zouden zijn geweest. Ethiopië, dat in grote verlegenheid werd gebracht door het incident, besloot als gevolg hiervan de betrekkingen met Soedan tot een minimum te brengen. De Soedanese luchtvaartmaatschappij, Sudan Airways, mag voorlopig niet langer op Addis

Abeba vliegen. De Organisatie van Afrikaanse Eenheid (OAE) legde eveneens onmiddellijk de schuld bij Soedan neer.

De Soedanese betrekkingen met enkele Golfstaten lijkt de laatste tijd aan de beterende hand. Enkele leden van het Saoedische koninklijk huis nemen deel aan een voormalige olieconcessie in het zuiden van Soedan. Ook heeft Khartoum laten weten dat Katar al betrokken is bij de exploratie en productie van olie in zuid-Soedan.

Iran blijft het enige land waarmee Soedan warme betrekkingen onderhoudt. Onlangs werd een uitgebreide militaire samenwerkingsakkoord gesloten. De twee landen wilden o.a. gezamenlijke militaire oefeningen gaan draaien en vaker inlichtingen met elkaar uitwisselen. Rusland besloot in april 1995 ook de militaire samenwerking met Soedan te heractiveren.

PERSONENREGISTER SOEDAN

Omar al-Bashir:	president van Soedan
Omar Nur al-Daim:	secretaris-generaal tevens plaatsvervangend hoofd van de Umma Partij
Kolonel John Garang:	leider van het Soedanese Volksbevrijdingsleger
Brigade-generaal Abd al-Aziz Osman Khalid:	Soedanese Nationale Strijdkrachten (Sudanese National Forces)
Riek Machar:	leider van de Zuid-Soedanese Onafhankelijkheidsbeweging
Sadiq al-Mahdi:	leider van de Umma partij voorheen minister-president van Soedan
Muhammad Osman al-Mirghani: hoofd	Democratische Vakbondspartij (Democratic Unionist Party); gekozen tot voorzitter van de NDA
Hassan al-Turabi:	leider van het Nationaal Islamitische Front (NIF: National Islamic Front)

AFKORTINGEN

- DUP: Democratische Vakbondspartij Partij (Democratic Unionist Party), de vaste partner van het parlement in Sudan
 NDA: Nationaal Democratisch Verbond (The National Democratic Alliance), de overkoepelende oppositie
 NIF: Nationaal Islamitische Front (National Islamic Front)
 SPLA: Soedanese Volksbevrijdingsleger (Sudanese People's Liberation Army)
 SSIM: Zuid-Soedanese Onafhankelijkheidsbeweging (the Southern Sudanese Independence Movement)

DE STILLE WATEREN VAN DE KASPISCHE ZEE

Tint Stuijt
Tint Vissers

Turkmenistan vormt, tezamen met Kazachstan, Oezbekistan, Kirgizstan en Tadzjikistan, de centraalaziatische regio van de voormalige Sovjet-Unie. Hoofdstad van Turkmenistan is Asjgabad. Ten oosten van Asjgabad bevindt zich de belangrijke handelsplaats Mari. De belangrijkste havenplaats aan de Kaspische Zee is Krasnovodsk. Ongeveer 80% van het grondgebied van Turkmenistan wordt ingenomen door de Karakum woestijn, hetgeen mede veroorzaakt wordt door de ongunstige loop in de periferie van Turkmenistan van de drie belangrijkste rivieren, de Amu-Darja, de Murgab en de Tedzen.

Turkse Oghuz stammen die in de elfde eeuw het gebied binnen trokken, heeft nooit een echt nationaal identiteitsgevoel bestaan. De eigen identiteit wordt op de eerste plaats gekend binnen de stam of clan. De belangrijkste stammen zijn de Tekke, Ersari, Sarike, Salori en Jomut. Mede door het regionale karakter van de stammen heeft het soennitische moslimgeloof van de Turkmeneen geen invloed van nationale importantie kunnen verkrijgen. Naast Turkmeneen zijn de belangrijkste bevolkingsgroepen Oezbeken, Russen en Kozakken.

Voor dit overzicht is o.a. gebruik gemaakt van: de Volkskrant, het NRC Handelsblad, Central Asian Monitor, Current History, Encyclopedica

POLITIEKE ONTWIKKELINGEN
Begin 18e eeuw beginnen de eerste Russische militaire bemoeienissen met het gebied. Na enige militaire strubelingen lukte het de Russen in de tweede helft van de 19e eeuw het gebied, toen Transcaspië genaamd, onder controle te krijgen. Na de Russische Revolutie volgden gevechten tussen de Bolsjewieken en het Sociaal revolutionair Transcaspië leger hetwelk gedurende korte tijd door Britse troepen opererend vanuit India en Iran werd gesteund. In 1920 werden de laatste haarden van verzet door het Rode Leger opgeruimd. De Turkmeense Socialistische Sovjet Republiek werd in 1924 uitgeroepen en in 1925 formeel één van de republieken van de Sovjet-Unie.

Tijdens de periode-Gorbatsjov bleek het Turkmeense communistische kader niet van zins enthousiast mee te werken aan de perestrojka en glasnost. De in 1990 door de Opperste Sovjet tot president gekozen Separoerad Niazov probeerde tijdens de augustus-coup in Moskou (1991) weliswaar een neutrale positie in te nemen, maar het was duidelijk dat zijn regering het voortbestaan van de USSR steunde. Dit mede uit angst voor de effecten van de verdwijning van de USSR op de centraalaziatische economie en de afhankelijkheid van financiering uit Moskou. De in 1989 opgerichte en reeds in januari 1990 verboden verkleerde oppositiepartij, Agzybirlik, sprak zich samen met de Democratische Partij uit tegen de coup in Moskou. Er volgden arrestaties van enkele oppositieleiders na een poging tot het vormen van een coalitie van oppositiepartijen.

In oktober 1991 kondigde president Niazov, zich realiserend dat het einde van de Sovjet-Unie daar was, een referendum aan over de onafhankelijkheidsverklaring van Turkmenistan. Na de stemming op 26 oktober, waarbij 94,1% van de kiesgerechtigden vóór stemde, werd op 27 oktober de onafhankelijkheid van Turkmenistan uitgeroepen. Alhoewel de Commu-

De bevolking van ongeveer 4 miljoen zielen bestaat voor ongeveer 75% uit Turkmeneen. Onder de Turkmeense bevolking, afstammelingen van de

Brittanica, the Economist Intelligence Unit (Country Profile) en de landenreeks Centraal-Azië van NOVIB/KIT.

nistische Partij haar naam veranderde in de Turkmeense Democratische Partij is er van enige democratisering in de politiek geen sprake. Bij alle verkiezingen die in Turkmenistan zijn gehouden schitteren tegenkandidaten door afwezigheid. (Her)verkiezingspercentages voor het presidentschap van Niazov of voor de door Niazov voorgedragen parlements-kandidaten blijken steevast de 100% te benaderen. Over de parlementsverkiezingen, gehouden in december 1994, schrijft een door de OVSE (Organisatie voor Vrede en Samenwerking in Europa) gepubliceerd rapport o.a. dat de verkiezingen "fell far short of OSCE standards for democratic elections". Oppositie partijen bestaan niet omdat zij, volgens officiële verklaringen, niet zouden kunnen voldoen aan de eis van 1000 geregistreerde leden. Eén surrogaat oppositie partij, de Boerenpartij, is in 1994 officieel erkend alhoewel ze minder dan de vereiste 1000 leden kon overleggen. In januari '94 vroeg President Niazov zijn volk in een referendum om hem vrij te stellen van de plicht tot herverkiezing in 1997, zodat hij zijn 10-jarig welvaartsplan ten uitvoer zou kunnen brengen. De kiezers steunden dit voorstel met een overweldigende meerderheid van 99.9%. De eerstvolgende presidentsverkiezingen zullen nu in 2002 plaatsvinden.

In de afgelopen jaren is ondertussen een ware persoonsverering met betrekking tot President Niazov op gang gekomen. In vrijwel alle openbare gebouwen hangt zijn portret, zijn geelaat siert de nationale munt en hij laat zich Turkmenbashi noemen (Leider der Turkmenen). Zelf verklaart hij het ontbreken van oppositie en kritiek op zijn beleid als volgt: "Even if I encourage criticism of myself right now, they will not criticise me. Maybe five or ten will. Therefore, it would be silly artificially to create criticism of myself. Does this mean that if I want to be called a democrat I must create an opposition, pluralism, set up a multiparty system?" (BBC Monitoring Service: Former USSR. Reuter Australian Briefing, 30 mei 1994). Naast het ontbreken van (officiële) oppositie

partijen blijkt ook de gehele pers onder strenge censuur te staan. In het buitenland gepubliceerde kranten en tijdschriften zijn verboden en buitenlandse correspondenten worden in hun werkzaamheden belemmerd. Post uit het buitenland wordt als vanouds open gemaakt. Er blijkt echter weldegelijk oppositie tegen het bewind van Niazov te bestaan. Enkele dissidenten zetten hun activiteiten voort vanuit Moskou. Eén van hen werd na een reeks dreigementen in Moskou in elkaar geslagen. Tevens autoriseerde in oktober 1994 het kabinet de wetshandhavers om alle noodzakelijke middelen te gebruiken tegen verstoring van de stabiliteit door dissidenten. Vlak daarna verzocht Turkmenistan om de uitlevering door Moskou van de dissidenten die zich daar bevinden. Twee van hen, Esenov en Sojunov, werden in december in Moskou gearresteerd.

Ondanks deze "incidenten" kan niet anders geconcludeerd worden dan dat Turkmenistan politiek het meest stabiele en rustige land in de centraal-aziatische regio is. Dit wordt vooral toegeschreven aan het grote aandeel Turkmenen binnen de bevolking en het ontbreken van (grote) etnische groepen met nationalistische tendensen.

BUITENLANDSE POLITIEK

Turkmenistan probeert in zijn buitenlandse politiek een eigen weg te gaan. Kenmerkend hiervoor zijn een streven naar de status van neutraliteit en het aangaan van bilaterale akkoorden en (handels)verdragen met buurlanden als Iran en Rusland maar ook met landen als Israël, China en Maleisië. Om zich zo min mogelijk vast te laten leggen vermijdt Turkmenistan samenwerking in internationale of confederale organisaties met supranationale macht.

Rusland blijft voor Turkmenistan een belangrijke partner op militair en economisch vlak. In 1992 zijn enkele verdragen gesloten met Rusland wat betreft de training van Turkmeense officieren in Rusland, het verblijf van de 28.000 Russische troepen in Turkmenistan en samenwerking op het

gebied van luchtverdediging. Het vertrouwen in Rusland lijkt de hoeksteen van de defensie-politiek van Turkmenistan. De Turkmeense vice-premier (nu minister van buitenlandse zaken) Boris Sjikmuradov beschreef Rusland "as the guarantor of our political independence". Deze samenwerking werd nog eens extra onderschreven door het verdrag dat op 23 december 1993 werd afgesloten. Hierin werd vastgelegd dat de 400.000 Turkmeense Russen twee nationaliteiten mogen hebben, de Turkmeense en de Russische, en zich vrij mogen vestigen in Turkmenistan dan wel Rusland.

In de regio onderhoudt Turkmenistan goede betrekkingen met buurland Iran. Dit moet vooral worden gezien in het licht van het streven van Turkmenistan naar de bouw van een gasleiding via Iran naar Turkije en de expertise van Iran op het gebied van de exploratie en produktie van olie en gas. Turkmenistan heeft reeds een verdrag gesloten met Iran over versoepeling van het grensverkeer tussen beide landen. In 1994 stonden de betrekkingen tussen beide landen echter vrijwel geheel in het teken van de door Turkmenistan fel begeerde gaspijpleiding. Een reeks van besprekingen op top niveau culmineerden in augustus 1994, naast enkele al eerder overeengekomen samenwerkingsverdragen, tot de ondertekening van een contract door de Presidenten Rafsanjani en Niazov over de bouw van deze pijpleiding. Alhoewel het volgens waarnemers zeer lastig zal zijn om de financiering van dit project rond te krijgen (mede gezien de boycot van Iran door de VS) mag het belang van deze ontwikkelingen niet onderschat worden. Met de woorden van de Central Asia Monitor (No1 1995 blz 12): "if this (de gaspijpleiding) comes into reality it may well affect the whole geopolitical situation in the Middle East".

Het Westen en dan met name de VS maken zich al geruime tijd zorgen over de warme verhouding tussen de twee buurlanden. De VS zijn vooral bezorgd

over de grote ijver van Iran in het verspreiden van de fundamentalistisch-islamitische boodschap. Iran blijkt zich inderdaad uit te putten in het sturen van Korans en het bouwen van moskeeën in Turkmenistan en andere centraalaziatische landen. De Turkmeense president heeft echter al enkele malen laten blijken geen vrees te hebben voor de opkomst van islamitisch fundamentalisme in zijn land. Om enig tegenwicht te bieden aan de contacten tussen Iran en Turkmenistan probeert Amerika Turkmenistan en Centraal-Azië via Turkije naar het Westen te trekken. Turkije bleek hier zelf ook wel oren naar te hebben. Sinds het uitéenvallen van de Sovjet-Unie en het onafhankelijk worden van de centraalaziatische staten heeft Turkije gepoogd haar invloed in dit gebied te versterken. Dit beleid kwam onder andere tot uiting in de organisatie van twee topontmoetingen van de zes Turks sprekende republieken (Azerbeidzjan, Turkmenistan, Oezbekistan, Kazachstan, Kirgizstan en Turkije), welke plaatsvonden in Ankara en Istanbul.

Ondanks enkele ontmoetingen op hoog niveau tussen Turkmenistan en Turkije bleven de verhoudingen tussen beide landen tot 1994 tamelijk koeltjes. In juni 1994 vond er een officieel bezoek plaats van President Niazov aan Turkije. Na afloop hiervan verklaarde de Turkse President Demirel dat hij blij was met de goede verhoudingen tussen de beide landen en haast wilde maken met de bouw van de gaspijpleiding om Turkmeens gas via Turkije naar Europa te verschepen. Tevens werd er een kredietlijn geopend van \$90 miljoen om de handel tussen beide landen te bevorderen. De intentieverklaring van de Turkse president Demirel betreffende de gaspijpleiding werd kracht bijgezet door besprekingen tussen Turkije en Iran hierover in mei 1995.

President Niazov beperkt zijn inspanningen echter niet tot zijn buurlanden. Ook Frankrijk, Oostenrijk, Israël, Egypte, Pakistan, China en Maleisië zijn benaderd. De betrekkingen met deze landen zijn over het algemeen nog

in een pril stadium. Zo zijn de diplomatieke betrekkingen tussen Turkmenistan en Israël pas in 1993 aangeknoopt en is met Egypte in mei jongstleden overeengekomen ambassades in een ieders land te openen. Met Israël zijn enkele samenwerkingsverdragen getekend o.a. aangaande de betrokkenheid van Israël bij een irrigatieproject ter waarde van \$100 miljoen en de betrokkenheid bij de bouw van de gaspijpleiding door Iran naar Turkije.

Frankrijk en Oostenrijk probeert President Niazov vooral warm te maken voor investeringen in zijn land. Oostenrijkse zakenlieden bleken tijdens een bezoek van President Niazov aan Wenen geïnteresseerd in de financiering van de Iraans-Turkse gaspijpleiding en de ontwikkeling van de farmaceutische industrie en de spoorwegen. De relaties met China en Pakistan staan eveneens in het licht van gasverkoop. Tijdens gesprekken (mei 1994) tussen de Chinese Premier Li Peng en President Niazov waren de belangrijkste gespreksonderwerpen de constructie van een gaspijpleiding door China en de verkoop van Turkmeens katoen. In maart 1995 werd een akkoord gepubliceerd tussen Pakistan en Turkmenistan betreffende de bouw van een gasleiding naar Pakistan via Afghanistan. Pakistan was voornemens tot 20 miljard m³ gas per jaar te kopen gedurende 30 jaar.

Op het gebied van militaire samenwerking heeft Turkmenistan naast de reeds bestaande banden met Rusland betrekkingen aangeknoopt met Turkije en Pakistan. Beide landen hebben aangeboden om Turkmeense officieren te trainen. In mei 1994 werd Turkmenistan als eerste centraalaziatische staat lid van het NAVO partnership-for-peace. Tevens zijn er besprekingen gevoerd met NAVO lidstaten betreffende de training van officieren en andere vormen van militaire samenwerking.

ECONOMIE

De Turkmeense economie is voor het grootste gedeelte gebaseerd op katoen

en olie en gas gerelateerde industrieën. Door het interne prijssysteem dat bestond tijdens het Sovjet-tijdperk heeft Turkmenistan echter niet kunnen profiteren van zijn natuurlijke rijkdommen. De prijzen die het land in die periode ontving voor geleverde grondstoffen lagen ver beneden de wereldmarktprijzen. Andere industrieën zijn in die periode nauwelijks tot ontwikkeling gekomen.

Na de onafhankelijkheid heeft Turkmenistan gepoogd zijn gas tegen wereldmarktprijzen aan GOS-staten zoals de Oekraïne en Rusland te verkopen. Deze prijzen bleken echter niet betaalbaar voor de meeste GOS-staten. Dit heeft in 1992 geleid tot het stopzetten van gasleveringen aan o.a. de Oekraïne wegens wanbetaling. Uiteindelijk is er een akkoord gesloten waarin werd vastgelegd dat de Oekraïners 60% van de wereldmarktprijs betalen en een gedeelte van hun schulden kunnen voldoen door de levering van voedsel en consumptiegoederen. Een ander probleem voor Turkmenistan is dat Gazprom, eigenaar van de Russische gaspijpleidingen, weigert Turkmeens gas te verpompen dat in harde valuta tegen wereldmarktprijzen moet worden betaald.

Dit soort problemen is er de oorzaak van dat Turkmenistan een cash-flow probleem heeft hetgeen tot uiting komt in een inflatie van 3000% in 1993 en 1608% in 1994 (IMF schatting). De Turkmeense valuta, de manat, heeft een officiële wisselkoers van 10 manat/\$. Op de zwarte markt betaalde men in 1994 al zo'n 300 manat per dollar. Om zijn monetaire economie enigszins onder controle te krijgen heeft President Niazov in december 1994 het decreet uitgevaardigd dat vreemde valuta niet meer mogen rouleren en dat de manat de enige legale valuta is. Tevens werd het bericht ontkend als zou de manat zijn gedevalueerd naar 230 manat per dollar.

In 1994 heeft President Niazov zijn economische strategie tot het jaar 2000 onthuld. Deze "strategie" is in feite

slechts gebaseerd op inkomsten die verkregen zouden moeten worden uit de export van gas via pijpleidingen die nog gebouwd moeten worden. De geplande pijpleidingen zijn o.a. de al eerder genoemde pijpleiding via Iran naar Turkije, een pijpleiding via Pakistan en Afghanistan, een pijpleiding via Oezbekistan, Kirgistan en China en een oliepijpleiding via Iran. Het belangrijkste probleem bij deze pijpleidingen is het rond krijgen van de financiering. President Niazov lijkt echter overtuigd van de realisatie van de pijpleidingen in de nabije toekomst gezien het uitgebreide sociale programma dat hij heeft afgekondigd om zijn volk zoet te houden. Dit programma staat in het teken van gratis onderwijs, medische voorzieningen, water, gas, elektriciteit, twee maanden vakantie, gratis brood en zout. In werkelijkheid blijkt "gratis" vaak te betekenen dat het produkt niet

of slechts mondjesmaat kan worden geleverd. Gebrek aan water, elektriciteit en brood is eerder regel dan uitzondering.

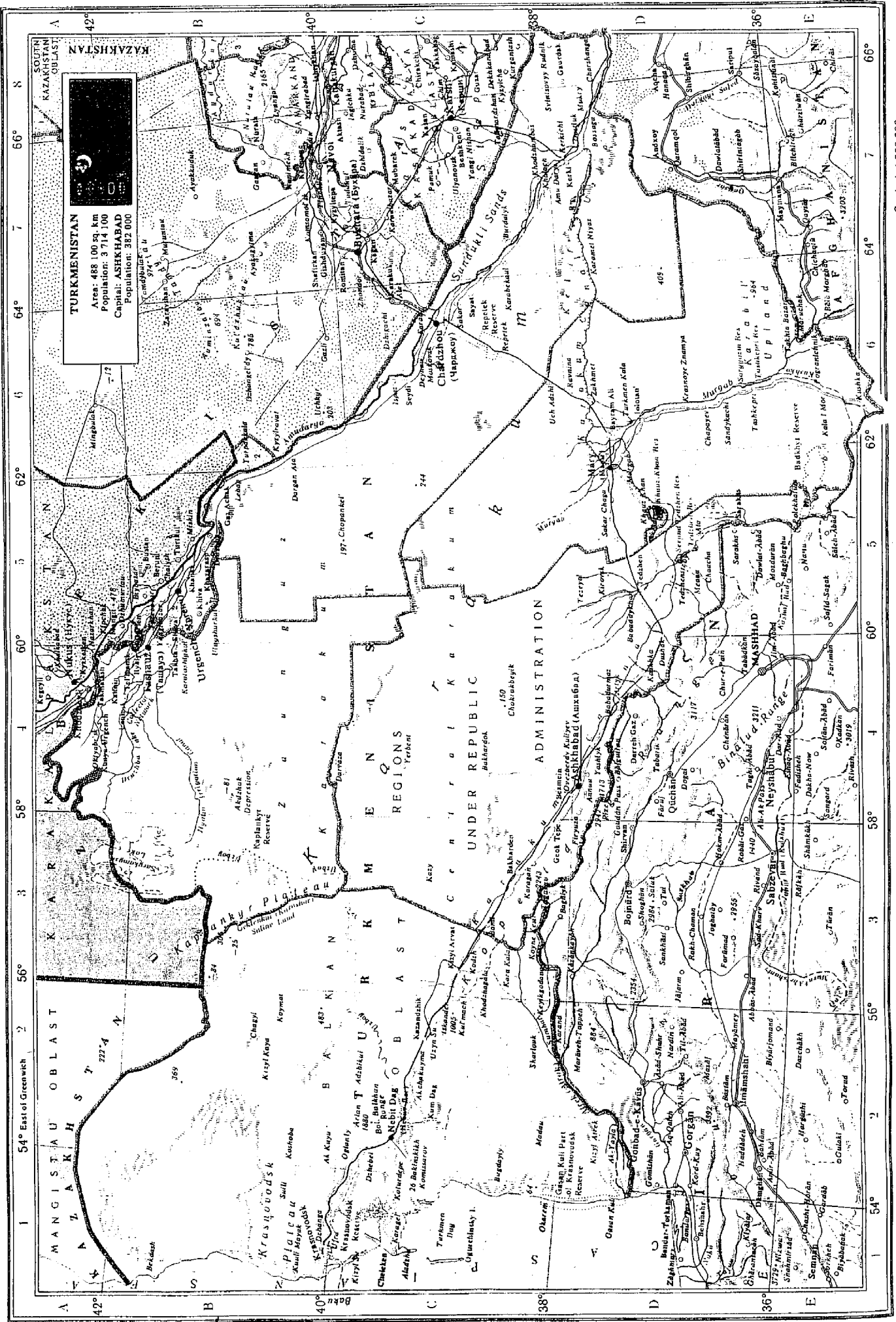
Privatisering van bedrijven en landhervormingen zijn op dit moment nog een economisch taboe in Turkmenistan. Volgens de grondwet mag de bevolking van Turkmenistan grond in eigendom hebben. Wetten die dit zouden moeten regelen zijn echter nog niet doorgevoerd.

CONCLUSIE

Turkmenistan blijkt een van de minst democratische van alle voormalige Sovjet-republieken, met vaste hand geregeerd door zijn leider President Niazov. Oppositie voeren of het verkondigen van een eigen mening blijken in Turkmenistan nog verre van realiteit. Desondanks is Turkmenistan een

haven van stabiliteit in het rommelige Centraal-Azië. Ook op economisch gebied worden de oude Sovjet-praktijken nog volop toegepast. De hoop van President Niazov is gevestigd op de enorme gasvoorraden die zich onder Turkmeens grondgebied bevinden. Hiermee wil hij een "Koeweit van Centraal-Azië" creëren voordat de nu nog heersende economische malaise zijn volk aan het morren brengt. Zijn inspanningen in de buitenlandse politiek staan dan ook geheel in het kader van het aantrekken van investeerders en het warm maken van buurlanden voor de bouw van gaspijpleidingen. Of "De Grote Leider der Turkmenen" hierin op tijd zal slagen is mede afhankelijk van de consistentie van zijn (investerings-)beleid en het doorvoeren van het recht op landbezit voor de bevolking en investeerders.

TURKMENISTAN

TURKMENISTAN
 Area: 488 100 sq. km
 Population: 3 714 100
 Capital: ASHGABAD
 Population: 382 000

Scale 1:4 500 000